

མེའུ་བརྒྱན་པ།

དབའ་འཕྱོར་གོང་འཕེལ།

དེས་འདིའི་ནང་མྱེ་ཡོངས་སུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དྲི་བ་དྲིས་ལན་ཐོག་སྤར་ཆགས་སུ་ཕྱི་མ་བས་དབྱུང་
མེད་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ཚན་པ་འདིའི་ནང་རྩོམ་དེ་ལས་ལོགས་སུ་དགར་རྒྱ་ཡིན། དེ་ཡང་ཐོད་
ནང་གི་དབའ་འཕྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཐོག་ཞིབ་འཇུག་གནང་མཁམ་ཨེན་ཏེ་ཏུ་ སི་ཡུར་(Andrew
Fischer) གྱིས་ལྷུང་བཏང་གི་བཅད་མཚམས་དང་། ལོ་རྒྱུས་གྱི་བཅད་མཚམས་ནས་འགོ་
བཙུགས་ཏེ་དྲི་གཞི་ཨང་ ༡༧ དང་། ༡༩ ༢༡ ༢༣ ༢༤ ༢༧ བཅས་ལ་ཁག་སོ་སོར་དེ་མ་བས་དབྱེ་
ཞིབ་གནང་ཡོད། ཐོད་གྱི་ལྷུང་རྫོང་ཐོན་ཁུངས་དང་འཕེལ་བའི་དྲི་གཞི་ཨང་ ༡༩ ལ་ཁེ་ཏི་ཡ་ ལྷ་མེ་
ཏེ་རི་ལི་(Katia Buffetrille) ལིས་ལན་འདེབས་བྱས་ཡོད། རུ་ལ་ཐུན་སྒྲིགས་རོ་དང་ཐོར་ལྷུག་
རྫོང་གྱི་དྲི་གཞི་ཨང་ ༡༩ ལ་ཐེ་ཏི་ ཏོ་ཏིན་(Thierry Dodin) གྱིས་ལན་འདེབས་བྱས་ཡོད།

ལས་རིགས་བཅས་ལ་འཚོ་རྩིས་བཅོལ་བའི་ཤོད་ལྗོངས་ལྷན་ཁྲིའི་དོན་དུས་དབལ་འབྲུང་གྱི་ཚོགས་
 རེད། དབལ་འབྲུང་གྱི་ཚོགས་རེ་གཉིས་ཀའི་ནང་དངོས་ཚོགས་ཚོན་སྡེ་གྱི་བོན་གྲུ་ཉ་ལམ་མེད། ས་
 ལུལ་ཁག་ཁག་སྐྱེ་གཏོར་འདོན་དང། རང་བྱུང་ཐོན་ལུངས་གཞན་སྐྱེ་གཏོར་གྱི་དོན་བོན་གྲུ་
 བརྒྱལ་ཡོད་དེ། མཚོ་སྔོན་རྒྱལ་སྐྱོད་ལྷན་གྱི་ཚུ་འདམ་གཞོན་ལྷ་ལུ་རེད། འོན་ཀྱང་དེ་ཚོ་མང་ཆེ་བ་
 འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ལྷན་གསུ་ཆགས་ཡོད། གལ་ཏེ་ལྷུ་མང་འཕམ་ཆའི་[3] ལུགས་ཀྱི་ན་
 ཅིས་ཁོངས་སུ་བརྒྱལ་ཆོ། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་འོད་རློང་གསེབ་ལྷུ་ལྷན་གྱི་དབལ་འབྲུང་
 གྱི་ཚོགས་ལ་གོང་འཕེལ་མ་གྱུར་བར་རང་སོར་གནས་ཡོད་པ་དང། དེས་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་
 ཀྱི་དུས་དཀྱིལ་ནས་འོད་རློང་དབལ་འབྲུང་གྱི་དུས་དཀྱིལ་འོད་འཕེལ་སོང་བར་མཐུན་སྤྱོད་ཉ་ལམ་གྲུས་
 མེད། འོད་ལ་གྱུར་བའི་གོང་འཕེལ་དེ་གཙོ་ཆེར་སྤོང་སྤོངས་ལྷན་གྱི་དོན་དུས་དབལ་འབྲུང་གྱི་ཚོགས་
 དང། ཡང་ན་འབྲུག་སྐྱེ་གཏོར་གྱི་ལས་གཞི་ཆེ་གསུམ་ལས་ཀྱི་ནང་གཞི་ག་བསྐྱེད་སྐྱོད་ལོད། མ་གྲོ་
 འབྲུག་སྐྱེ་གཏོར་གྱི་ལས་གཞི་ཆེ་གསུམ་དེ་ཚོ་སྤོང་གསེབ་ལྷུ་ལ་བརྒྱུད་དེ་ལག་བརྒྱུད་སྤོང་གྱི་ཡོད་
 ལྱང། ལས་གཞི་དེ་ཚོ་དང་སྤོང་གསེབ་ལྷུ་ལ་དབམ་དབལ་འབྲུང་ཚོགས་ལྷན་འབྲེལ་བ་ཉ་ལམ་མེད་
 དེ། དཔེར་ན། མེ་འཕོར་སྐྱེ་གཏོར་ལམ་ལྷ་ལུ་ལོ།

འོད་ཀྱི་དོན་དུས་ས་ལྷུ་ལ་དེ་ཚོའི་དབལ་འབྲུང་གོང་འཕེལ་ཉ་ལམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ལེ་
 ཅིང་གི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་ལ་བརྟེན་ནས་གྱུར་བ་ཞིག་རེད། ལྷོ་གསུམ་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན།
 ལེ་ཅིང་དུ་གཏུག་འཕེལ་གྲུས་ལའི་མ་འོངས་དང་ཁ་གསལ་ལས་འཆར་གྱིས་འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་
 གོང་འཕེལ་འཕྲོ་དང་མ་འོངས་ལས་དབང་ལ་ཐག་གཅོད་སྤོང་གྱི་ཡོད། དཔེར་ན། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༧༥
 འོར་འཕོ་བརྒྱལ་ལའི་བཅོས་བསྐྱུར་གྱི་ཤིང་བྱས་ལག་བརྒྱུད་སྤོང་ཚོགས་མཚམས་སུ་ལེ་
 ཅིང་ནས་འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ལ་ཐད་ཀར་སྤྱད་བའི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་གྱིས་འོད་རང་སྤོང་
 སྤོངས་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ཅམ་ཟིན་ཡོད། བསྐྱུར་ཆེད་དེ་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠
 ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དཀྱིལ་མཚམས་བར་བརྒྱ་ཆ་ ༩༥ ལ་ཆགས་པ་རེད། གལ་ཏེ་ལྷུ་མང་འཕམ་ཆ
 ཅིས་ཁོངས་སུ་བརྒྱལ་བ་ཡིན་ན། དུས་རྒྱུས་དེའི་སོད་རོད་འོད་རློང་སྤོངས་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་གྱི་
 ཚོགས་ཤིས་ལོ་དོན་དངོས་ཚོགས་ལྷན་གྱི་ཚུ་འདམ་གྱི་ཚུ་ལ་ལྷན་སྐྱེད་ཡོད། ལྷན་གཞི་གཞི་གིས་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་
 གྲངས་ཀྱི་དུས་དཀྱིལ་ནས་འོད་འབྲུག་ལྷོ་ལོ་ལྷན་གྱི་ཚུ་ལ་ལྷན་སྐྱེད་ས་ལྷུ་ལ་ལྷན་སྐྱེད་ས་ལྷོ་ལོ་ལ་གཏོར་
 བའི་ཐབས་ལྷན་གཏོར་བར་བརྟེན། ལྷན་གྱི་དུས་དཀྱིལ་གཞི་གཞི་གའི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་དང་
 འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ལོ་འཕེལ་ཚོན་སྡེ་གྱི་ཡོང་འབབ་[4] ཚོགས་འོད་ལྷན་གྱིས་ལའི་དུལ་འཕོར་

[3] ལྷན་མཚན། inflation
 [4] ལྷན་མཚན། Gross Domestic Product (GDP)

གྱི་བསྐྱུར་ཆེད་དེ་རིམ་བཤམ་མཚོ་རུ་བརྒྱུད་པ་དང། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོ་ནས་བརྒྱུད་འོད་རང་སྤོང་
 སྤོངས་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་གོང་འཕེལ་མཚོ་གསུམ་སྤྱོད་ལྷན་གྱི་ལོ་ལྷན་ལའོད་འོད་འོད་ལ་རེད། ད་དུང་ལེ་
 ཅིང་གིས་ལྷོ་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་རྒྱ་བརྒྱུད་ཚོན་སྡེ་ཆེན་མོའི་ཤིང་བྱས་(རྒྱ་སྤྱོད་དུ། 西部大开发)
 སྤོང་བ་དང། དེར་ལྷུ་ལ་ཡོངས་ཀྱི་ལོ་ལྷན་འཆར་གཞི་བརྒྱ་བས་ལྷན་ཆེན་གྲུས་ལས་འོད་ལ་ཁ་
 གསལ་རོགས་དུལ་དང། མ་འོངས་དེ་བས་མང་བ་གྱུར་སྤོང་འོད་ལ་དབལ་འབྲུང་གོང་འཕེལ་དེ་
 བས་ཆེ་བ་གྱུར་བ་རེད། དུས་དེ་ནས་བརྒྱུད་ལྷན་གྱི་ལྷན་གྱི་ཡོངས་ཀྱི་ཡོང་ཆེན་ཆེན་ཆེན་ལའི་ནང་འོད་རང་
 སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་གོང་འཕེལ་འཕྲོ་ཆེད་མཚོ་གོས་གསུམ་སྤོང་གསུམ་ཡོད། འོན་ཀྱང་དབལ་
 འབྲུང་གོང་འཕེལ་དེ་ཚོ་གཙོ་ཆེར་སྤོང་སྤོངས་ལྷན་གྱི་དོན་དུས་དབལ་འབྲུང་གྱི་ཚོགས་
 བར་གཞི་ག་བསྐྱེད་སྐྱོད་ལོད།

ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དཀྱིལ་ནས་འོད་ལ་དེ་འཕེལ་འབྲུང་སྤོང་ཆེན་ལོ་གྱུར་བར་
 བརྟེན་ལྷོ་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་ཤི་གཞི་བརྒྱ་བའི་བར་མ་གཞི་རྒྱ་འོད་ལྷན་གྱི་ལོ་ལྷན་ཆེན་ལོ་རེད། བར་མ་
 ཆེན་ལ་དེ་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷན་གྲངས་ནང་འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་གྱི་ཚོགས་གོང་འཕེལ་
 མ་འོད་ལའོད་རང་སོར་གནས་ལའི་སྐྱེད་སྐྱོད་སྤོང་གིས་བ་ཞིག་རེད། དེར་བརྟེན་བར་མ་ཆེན་ལའི་ནང་གྱི་
 ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷན་གྲངས་ནང་འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ལྷན་གྱི་དབལ་འབྲུང་གནས་སྤོངས་སྤོང་གིས་ཀྱི་
 ས་ལྷུ་ལ་སྤོང་སྤོང་ཡོད་པའི་དོན་དངོས་ཚོགས་ཆེན་ཆེན་གཞི་གཞི་གའི་ལྷན་ལ་བཤད་པར། གཙོ་ཆེར་ལྷོ་
 ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷན་གྲངས་ཀྱི་དུས་མཐུག་ནས་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷན་གྲངས་ཀྱི་དུས་མཐུག་བར་འོད་རང་
 སྤོང་སྤོངས་ལ་གྱུར་བའི་འབྲུང་སྤོང་གཞི་གཞི་གའི་ཚོགས་ཆེན་སྤོང་གྲུས་ཡོད། ཤི་གཞི་བརྒྱ་བའི་ལྷོ་ལོ་
 ༢༠༠༡ ལོའི་བར་མ་དེ་དེ་ལས་སྤོང་སྤོང་ལྷན་གྱི་ལོ་ལྷན་ལའོད་ལ་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་དང་མ་འོད་ལོ་ལྷན་
 ལྷན་བར་བརྟེན་འོད་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་དར་ལྷན་འཕྲོ་བའི་སྐྱེད་སྐྱོད་སྤོང་གསུམ་སྤོང་གསུམ་ལ་ཞིག་
 ཡིན་པས། དེའི་ནང་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོའི་ཚུན་ཀྱི་འོད་ཀྱི་དབལ་འབྲུང་ལས་སྤོང་གསུམ་ཆེ་འཕྲོ་ཡོད་པའི་
 ཚོགས་སྤོང་གསུམ་ལ་མང་ལོ་གྲུས་ཡོད་པ་དང་མཚམས་དུ་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དཀྱིལ་
 ལས་འོད་ལ་གྱུར་བའི་འབྲུང་སྤོང་གྱི་ལྷན་ལའོད་ལའོད་ཡོད།

དེ་ལྷན་ལང། ལྷན་གྱི་དང་འཕྲ་བར་ཤི་གཞི་བརྒྱ་བའི་བར་མ་གསུམ་ཆེད་གཉིས་ཀའི་ནང་
 འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ལོགས་ཀྱི་འོད་ལའི་ས་ལྷུ་ལ་གཞན་གྱི་དབལ་འབྲུང་གནས་སྤོངས་སྤོང་ལ་
 ལུང་ཅམ་ཡང་མ་གྲོང་བར་འོད་རང་སྤོང་སྤོངས་གཞི་གཞི་གའི་འོད་ལའོད་སྤོང་ལའོད། འོད་རྒྱ་ལྷན་
 གི་ཡོང་ཆེན་གཞན་དག་གི་ཁོངས་སུ་བརྒྱལ་བའི་འོད་ལའི་ས་ལྷུ་ལ་ནས་ལྷན་དུང་དཔེ་མཚན་ཁག་སྐྱེད་
 ལོགས་ལོད་ལྷོ་ལོ་ འོན་ཀྱང་མཚོ་སྔོན་དང། སི་ཁོན་ཀན་སུལ། ལྷན་ནན་གྱི་དབལ་འབྲུང་
 གྲངས་གཞི་དེ་ཚོ་གཙོ་ཆེར་ཡོང་ཆེན་ལོ་ལྷོ་ལོ་ལྷན་གྱིས་ལྷུ་ལ་དང་འབྲེལ་བ་ཆགས་ཡོད།

འབྲུག་མོད་ལ་འབྲུག་ཕྱོག་ཉམ་ཉམ་སྤྱད་ཡོད་ཀྱང་། མོད་ལ་འབྲུག་མོད་མོང་འཕེལ་ཚོང་མི་ལྷན་པ་
 དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དེས་མོད་ལ་འབྲུག་འབྲུག་བྱས་པ་དེ་མོད་པར་ཆ་མཚོན་ན། མོད་ལ་གནས་
 ཏུ་སྤྱད་པའི་མོང་འཕེལ་གྱི་རྣམ་པ་དང་མཚུངས་པར་དེ་ལྟ་མཚོང་ཚོས་ཚོང་གསུམ་མེད་པ་ཞིག་ཡིན།
 མོད་ལ་འབྲུག་འབྲུག་བའི་དཀའ་ངལ་དང་མོད་ཀྱི་མོང་འཕེལ་ཚོང་ས་གནས་མི་མང་ལ་ཚོས་
 རྣམ་མེད་པའི་གནས་སྤངས་དེ་ལྷན་དང་གྱི་བ་མ་བཞིན་མཉམ་དུ་འཕེལ་ཡོད་པར་བརྟེན་མོད་ལ་
 རྒྱུ་དུ་སྤྱད་པའི་ལྷན་པ་གི་ཚོར་བ་དེ་ལྟ་བུ་ཉུ་བཏང་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཁ་གསལ་འོག་ས་
 དུལ་ལ་ཚོང་མཚོ་མོའི་རྣམ་རྒྱུ་རྟེན་བཅོལ་དགོས་པའི་གནས་སྤངས་འོག་མོད་རང་སྤོང་
 ཚོང་ས་གྱི་མོང་འཕེལ་མིན་བྱས་དེ་ཚོ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་མོང་འཕེལ་མིན་བྱས་དང་འདྲ་པར་
 བེ་ཅེར་ནས་མར་བཀའ་བཏང་ནས་གཏན་འཁེབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་གཏན་འཁེབས་བྱས་པའི་
 མིན་བྱས་དེ་ཚོ་ས་གནས་མིན་གཞུང་གིས་ཆེད་ལས་མི་སྣ་དང་། ལས་བྱེད་མི་སྣའི་ཚོ་ཁག་གི་
 མཚན་འབྲུག་ལ་བརྟེན་ནས་རྣམ་པ་ཚོན་མིན་ལ་མ་བཟོས་པར་ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། མོད་ཀྱི་
 ས་གནས་མིན་གཞུང་གི་དབང་འཛིན་པ་ཚོ་མེ་ཅེར་ནས་བསྐོ་གཞག་བྱས་པ་ལ་རྣམ་ལེན་པ་དང་།
 མོད་ལ་སྤེལ་ས་པའི་ཆེད་ལས་མི་སྣ་དང་ལས་བྱེད་དེ་ཚོ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ནས་མོད་ལ་ལོ་གཉིས་
 རས་གསུམ་པར་ལས་འགན་གྱི་འོ་མོར་ལས་ཀ་བྱེད་པར་བཏང་བའི་ལས་བྱེད་ཡིན། ལས་ལུགས་
 དེའི་འོག་གྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་བར་ས་གནས་མིན་གཞུང་གི་ཚོན་བསྐོས་ས་ལས་བྱེད་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༠
 ཅམ་མོད་པ་ཡིན་ཀྱང་། གྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་ནས་གྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ལོ་བར་མིན་གཞུང་གི་ལས་ལུགས་
 ཚོང་མོད་པའི་བྱུ་བ་ཆ་མཚོན་གསལ་དོད་པོས་ཉུང་དུ་མོད་ནས་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ལས་ཉུང་བ་ཆགས་
 ཡོད། མོད་ཀྱི་དུལ་ཆེས་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྤོར་སྤོལ་[6]བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། མོད་པའི་ས་
 ལས་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཆབ་སྲིད་དང་བདེ་འཇགས་ཚོགས་པའི་གསུམ་སྤངས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ལ། ད་
 དུང་ས་གནས་མོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཀའ་བཅིངས་ལེན་བྱས་པའི་ལེགས་
 རྒྱུས་སུ་སྐྱེ་ལོགས་སྤར་ལས་མཚོ་བསྐོད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལོགས་རྒྱ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་ས་གནས་ཀྱི་
 མོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཀྱིས་མོང་རིམ་གྱི་བཀའ་བསྟུང་ཅི་སྐབས་ཀྱི་ཡོད།

མོད་པའི་ས་ལས་ལུགས་ཉུ་ས་གནས་རང་གིས་མ་བཟུལ་དང་སྤངས་ཚོགས་དཔལ་འཕྲོད་ཚོང་
 འཕེལ་ལ་དམིགས་བའི་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་དང་། ས་གནས་རང་ནས་གསོག་སྐབས་བྱས་པའི་མ་
 འོག་དང་མ་དངུལ་སྤྱད་གསོག་བྱས་པ་གཉིས་ཀྱིས་མོད་པའི་ས་ལས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་གནས་
 སྤངས་ཀྱི་ཡོངས་སུ་འབྲུག་པ་གཏོང་བར་ཉུ་ལམ་ལུགས་ཚུན་གང་ཡང་ཐེབས་མེད་པའི་གནས་
 སྤངས་སྤར་བཞིན་རྒྱུན་མཐུན་དེ་གནས་ཡོད། མོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་གནས་སྤངས་ད་ལྟའདྲ་ལྟ་བུ་

[6] སྤངས་མཚན། monopoly

མིན་པའི་གནས་སྤངས་ལོག་མོད་པ་རང་གིས་མོད་པའི་ས་ལས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ཚོང་འཕེལ་ལ་
 དམིགས་བའི་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་དང་། ས་གནས་ནས་མ་དངུལ་གསོག་སྐབས་བྱེད་པར་རྒྱ་ནག་
 གཞུང་གིས་བཀའ་བསོག་བྱས་ཡོད་མེད་པ་དེ། མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ཚོགས་
 ལ་འབྲུག་ཕྱོག་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་འབྲུག་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་། ས་གནས་ཀྱི་མོད་ལ་འབྲུག་ཕྱོག་དེའི་བྱུ་
 ཆའི་ཚོང་ས་སུ་ཉུ་ལམ་རྒྱུད་མེད། མོང་འཕེལ་དེའི་ཚོགས་པའི་བསམ་སྐྱོའི་ས་ལོན་དང་མཐར་ཐུག་གི་
 བྱུ་བ་འབྲས་ཚོགས་ཆེར་མ་མོད་པ་རང་གི་ལག་ཏུ་མེད་སྐབས། ཚུགས་གཅིག་ནས་བཀའ་དན། ད་
 ལྟའི་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་མོང་འཕེལ་དེ་ལའོ་ཅོ་རྒྱུང་དུས་སྐབས་ཀྱི་མིན་བྱས་ཁག་རྒྱན་མཐུན་
 པ་ཞིག་ཡིན། གང་ལགས་ཤེ་ན། རྒྱ་ནག་གི་ས་ལས་གཞན་པ་མེ་འའི་ནང་ཆབ་སྲིད་དང་དཔལ་
 འཕྲོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་དབང་ཆེད་དོན་དང་རྒྱན་པའི་རྣམ་ལག་བསོལ་བྱུང་
 ཡོད་ཀྱང་། མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་དེ་ལྟར་བྱུང་མེད།

མོ་སྤྱོད་ཞིབ་བཟུང་།

འོ་གཞི་བརྒྱ་པའི་གྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་བར་པའི་འོ་གཞི་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ནང་སྤྱི་ཚོགས་ཚིང་
 པའི་སྐབས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འཕྲོད་གནས་སྤངས་སྤོར་བྱེད་འདུག་གི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་
 པར་མ་འདྲིར་བཀོད་མེད་ཀྱང་། དེའི་ཐོག་ཉུང་ཅམ་འབྲེལ་བཀའ་བྱས་ན་མན་ཐོགས་ཡོད་པེས་ཡིན།
 གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ང་གངས་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་མོད་ལ་དབང་སྤྱད་བྱས་པ་ནས་བཟུང་མོད་དེང་
 རབས་ཀྱི་མོང་འཕེལ་ལས་དུ་སྤོང་འོ་ཚོགས་པ་དེད་ཅེས་བཀའ་དན་ཚོགས་མང་པོ་ཞིག་ནས་
 མ་འགྲིག་པ་མེད་ཀྱང་། གལ་ཏེ་རྒྱ་མིས་མོད་ལ་དབང་སྤྱད་བྱས་མེད་ན་མོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་སྤར་
 བཞིན་འབྲུག་པ་མེད་པར་ལྷག་ཡོད་པའི་དེས་བའང་མེད། གཅིག་བྱས་ན་མོད་ཀྱིས་ཀྱང་ཞེ་གི་
 པའི་ཚིང་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་པལ་མོ་ཆེ་དང་འདྲ་བར་རང་འབྲེལ་ཚོགས་པའི་དང་རབས་ཅན་དུ་
 འབྲུག་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་འགོ་བརྟེན་ཡོད་མེད་པ་དེ། དེའི་ཐོག་ད་ལྟར་ཚོས་ཚོད་དཔལ་
 ཅམ་ལས་བྱེད་ཐབས་གཞན་མེད། འབྲུག་གི་དཔལ་འཕྲོད་ཚོང་འཕེལ་འོ་མོད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ཚོང་
 རྒྱ་གར་གྱིས་མཚན་བྱུར་བྱུགས་ཆེན་བྱས་ཡོད་པ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གས། ལང་ན་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་
 དག་གིས་མོད་ལ་རོགས་སྐྱོར་བྱས་ཡོད་ཆེ་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཞེ་གངས་དུས་མཚུག་གི་མོད་ཀྱི་
 དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་དང་། དེའི་ནང་གི་སྤྱི་དག་ཚོས་མོད་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་རང་སྤོང་འཕེལ་པའི་
 རྣམ་པ་འོ་འབྲུག་འོ་མོད་པ་གཞི་རྟེན་ལག་པོ་ཞིག་བསྐྱུན་ཡོད་པེས་ཡིན་པར་ཚོས་ཆེན་ཐག་
 བཅད་ནས་བཀའ་བསྟུང་ས་ལེགས་ཡིན།

མོད་ཀྱི་དྲུང་ལྷག་མར་དུ་ཁམས་དང་ཨ་མདོ་ལྷལ་དུ་དགོན་ལྗེ་ཁག་དང་། རྒྱ་མ་རྒྱལ་རྒྱ་ཚོས་ཚོང་ལས་དང་མ་དུལ་གཡར་གཏོང་གཉིས་ཀའི་ནང་གལ་ཆེན་ཚུགས་ཐུངས་ཡོད།

དགོན་ལྗེ་ཁག་གིས་མོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་ཚོགས་ནང་སྒྲུངས་པའི་ཆ་གསལ་དེ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གིས་མོད་མི་མང་ལ་བཟུ་གཞིག་བཏང་བ་ཞིག་ཡིན་པར་འཕྲེལ་བ་བཤད་ལྟེ་ཀྱི་ལོ་ན། དེ་ཡང་གོང་དུ་འབྲེལ་བ་བཤད་ལྟས་ཟིན་བ་བཞིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཙོན་འཁུལ་དེ་ཚོ་རྒྱ་གསལ་ཡོངས་ནས་དམར་ཤོག་གི་ལྷ་རྒྱལ་ལས་རྒྱུང་པའི་དོགས་འཆར་གཞིར་བཞག་ནས་བཤད་བ་ཞིག་རེད། དེས་མ་ཚད། དེར་སྐབས་ཀྱི་རྒྱལ་གཉེར་དུལ་ཚའི་མ་ལག་དེ་སྤྲོད་མོད་ཀྱི་དགོན་ལྗེའི་དུལ་ཚའི་མ་ལག་ལས་བཟུ་གཞིག་རྒྱུང་བ་ཡོད་ལྟར་བར་གཞི་བཙོན་པའི་རྒྱ་མཚན་གང་ཡང་མེད། དཔེར་ན། རྒྱ་ནག་ནང་རྒྱ་ལྷན་དུ་དུལ་ཚའི་མ་ལག་གིས་མོང་གསེབ་ལྷལ་ཀྱི་བཙོན་འཁུལ་དུལ་ཚའི་གསེབ་ལྷལ་གྱི་ལོགས་སུ་དུལ་ཚའི་གཏོང་བ་འཕམ། ཡང་ན་མ་འཛོགས་ལྷན་ནས་མོང་གསེབ་ལྷལ་ཀྱི་མོན་ལྷུངས་ལྷིང་འདྲིན་ལྟེ་ཀྱི་ཡོད་པར་དོ་སྣང་ལྱང་ཡོད། (རྒྱ་ནག་གི་མོང་གསེབ་དང་མོང་ལྷོང་ལྷལ་དཔེར་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཉེ་བཅས་ Knight and Song 1999 ལ་གཞིགས།) མོད་པའི་ས་ལྷལ་ཀྱི་མོང་གསེབ་ལྷལ་ཀྱི་མི་མང་ལྟེ་ཀ་རྒྱལ་ཡིག་ཚོངས་ཡིན་པ་དང་། ཁོ་ཚོས་རྒྱལ་གཉེར་ཀྱི་ཚད་ལྡན་དུལ་ཚའི་ནང་དུལ་ཚའི་ལྟེ་བའམ། ཡང་ན་དུལ་ཚའི་ལྟེ་བ་ལོགས་ལ་དཀའ་པར་ཆེན་པོ་འབྱུང་ཀྱི་ཡོད། དེས་ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གི་དུལ་ཚའི་མ་ལག་གིས་བཟུ་གཞིག་གཏོང་གི་ཡོད་པར་དཔེར་པོ་ལྟེ་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། མོད་པའི་ས་ལྷལ་ཁག་ནང་མོང་གསེབ་ལྷལ་ཀྱི་དུལ་ཚའི་མ་ལག་གི་ལས་ལྟེ་ཀྱི་ཡོད་པམ། ཡང་ན་དཔོན་རིགས་དང་འཕྲེལ་བ་བཟང་པོ་ཡོད་པ་དང་འབྱོར་བ་ཅན་ཀྱི་མི་གཞན་དག་གིས་སྤེར་སྤོམ་ལྟེ་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་སོང་། དུལ་ཚའི་མི་ཚོ་ལྟར་ཡང་དེ་གི་དངོས་གཞིའི་ལས་ལྟགས་ཀྱིས་མོང་གསེབ་ལྷལ་ཀྱི་བཙོན་འཁུལ་ས་གནས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་ཚོགས་ནས་ལྷིང་འདྲིན་ལྟེ་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། མོད་ཀྱི་དགོན་ལྗེ་ཁག་གིས་ས་གནས་ཀྱི་བཙོན་འཁུལ་ས་གནས་རང་དུ་ཉར་ཆགས་ལྷན་དང་ལྟེ་ཀྱི་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ཚད། ད་དུང་ས་ལྷལ་གཞན་ནས་བཙོན་འཁུལ་ས་གནས་སུ་འཕྲེལ་ཡོང་སྲིད་པ་རེད། (དཔེར་ན། རྒྱ་ཉེ་དང་། ཉོང་གོང་། མའེ་མཚན་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་མིའི་རྒྱན་བཤག་འབྱོར་བ་ཅན་ཀྱི་ལག་ནས།)

གང་ལྟར་ཡང་། ལྷི་མོ་ ༡༩༥༠ ར་གྲངས་ནང་མའོ་འིང་ལྷགས་ཀྱི་ལོ་མང་འབྱོར་སྐབས་རྒྱུང་བའི་ལས་འགུལ་ཚོད་མོད་ཀྱི་དགོན་ལྗེའི་ལས་ལྟགས་དེ་གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་རེད། ས་ལིང་གི་བཤག་དབང་ཡོད་པའི་ཚོ་ཁག་གཚོ་མོ་དེ་ཚོ་(དགོན་ལྗེ་ཁག་དང་། ལྷ་རྒྱལ་མོད་དུལ་ལྷལ་ཀྱི་མོད་གཞུང་)ལྷི་མོ་ ༡༩༦༠ ར་གྲངས་མཚན་མོད་རང་རྒྱུང་རྒྱུངས་ཀྱི་ནང་གཉིས་ཀར་མེད་པ་

བཙོན་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་རྒྱ་དངོས་མང་ཆེ་བ་གཞུང་བཞེས་བཏང་བ་རེད། ལས་འགུལ་དེ་མོད་རང་རྒྱུང་རྒྱུངས་ཀྱི་ལོགས་སུ་རྒྱ་ནག་ལ་རྒྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་མི་ཚོན་ཞིང་ཆེན་ནང་གི་ཁམས་ལྷལ་ལ་ལས་འགུལ་དེ་ལྷི་མོ་ ༡༩༥༥-༥༦ ལོར་ལག་བཟུར་བྱས་ཡོད་པ་དང་། མོད་རང་རྒྱུང་རྒྱུངས་ནང་དུང་དེག་དང་གཞུང་བཞེས་ཀྱི་ལས་འགུལ་དེ་ལྷི་མོ་ ༡༩༥༩ ལོ་བར་ལྷིང་འགྲུང་བྱས་པ་རེད། ལྷི་མོ་ ༡༩༦༦ ལོའི་རིག་གནས་གསར་བཞེ་འགོ་མ་བཟུགས་པར་ཀྱི་དུས་ལྡན་ནང་མོད་ཀྱི་དགོན་ལྗེ་སལ་ཆེ་བ་རྒྱུ་རྒྱལ་བ་དང་། དེ་ཚོའི་ནང་ཆེན་རྒྱ་དངོས་ཡོངས་རྒྱགས་གཞུང་བཞེས་བཏང་བ། མཐའ་མ་དགོན་པར་གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་བཅས་ཀྱིས་མོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་ཚོགས་ཀྱི་ས་ལྷུས་རྒྱ་ལྷི་མོ་ཀྱི་དུལ་ཚའི་གཞི་ཆེན་ཡོངས་སུ་རྒྱགས་ས་ལྷུས་མེད་བཙོན་པ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ད་དུང་དུལ་ཚའི་མ་ལག་མེད་པ་བཙོན་པ་དང་། གཞིས་ཀ་དང་མཛོད་ཁང་གཞུང་བཞེས་བཏང་བ་མ་ཚད། དགོན་ལྗེ་ཁག་གི་ཚུ་ཆེའི་རྒྱ་དངོས་དང་ལྷན་ཀྱི་གཏུབ་མར་བཞག་པའི་གསེར་སོགས་ལྷགས་རིགས་ཚུ་ཆེའི་རིགས་མང་ཆེ་བ་རྒྱ་ནག་དུ་དཔོར་ཡོད། དགོན་ལྗེའི་རྒྱའི་རྒྱུང་ལ་ཆ་བཞག་ནའང་དགོན་པ་མང་ཆེ་བ་བཞིག་བཏང་བ། གཏོར་བཞིག་བཏང་བ། ཡང་ན་ཚ་གཏོར་དུ་བཏང་ཡོད། གནས་རྒྱལ་དེ་ཚོ་མོད་པའི་ས་ལྷལ་ཚང་མའི་ནང་ཆ་རྒྱུ་ལས་སུ་རྒྱུང་ཡོད།

མོད་ཀྱི་དགོན་ལྗེ་ཁག་ཚུ་མེད་དུ་བཏང་བ་དང་དུས་མཉམ་དུ་མོད་ཀྱི་དུལ་ཚའི་རྗེ་ཁག་ཚོར་ཞིག་ཏུ་སོང་བར་བརྟེན་ཞིང་ལས་དང་ཚོང་ལས་སོགས་དུལ་ཚའི་རྗེ་ཁག་ལ་བརྟེན་པའི་རྗེ་ཁག་གཞན་ལ་འདོད་མོག་ཆེན་པོ་རྒྱུང་ཡོད་པའི་ལེད། དེར་བརྟེན་དམངས་གཙོའི་བཙོན་པ་རྒྱུར་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་གི་དབང་རྒྱུར་མོད་པའི་ས་ལྷལ་ཚོགས་རྒྱ་སྤྲེད་བྱས་པ་དང་། གཞུགས་པ་ཚང་གཞིའི་རྒྱལ་བཏོད་དང་རྒྱ་ཚོགས་ཁབས་ལྷུང་མོད་པའི་ས་ལྷལ་ཚོགས་རྒྱ་སྤྲེད་བྱས་པ་ཅས་མ་ཚད། ད་དུང་མོད་པའི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་ཚོགས་ཀྱི་མ་ཚུ་བཅན་ཀྱིས་ཚ་རྒྱུང་དུ་བཏང་བ་རེད། དེས་མ་ཚད། ཚོང་ལས་ཚོགས་འཛོན་མང་ཡོད་པའི་མོད་པ་མང་པོ་ཞིག་(དགོན་ལྗེ་ཁག་གི་ལས་ལྷེ་དང་། ལྷ་རྒྱལ་དུ་དུང་མི་རྒྱུད་ལ་དུགས་ནས་མཛེད་པའི་མོད་པ་ཁ་ཆེ་སོགས་)བཅན་ལྷུས་དུ་བྱོས་ལྷིན་པའམ། ཡང་ན་མ་ཚུ་ལྷི་མོ་བཟུགས་ལ། ཡང་ན་བཙོན་འཁུལ་བྱས་པ། ཡང་ན་དམར་གསོད་བཏང་བ་སོགས་བྱས་པ་རེད། དེར་བརྟེན། མོད་པ་རང་འོས་ནས་མ་བཟུལ་དང་རྒྱངས་ཚོགས་མོད་དེར་རབས་ཅན་དུ་རྒྱུར་བའི་གཞི་ཆེན་དུ་རྒྱུར་སྲིད་པའི་རྒྱ་ཚོར་དང་རྒྱ་དག་ཚོ་དུས་ལྡན་པོ་ཁགས་ནང་ཡོངས་སུ་ཚ་མེད་དུ་བཏང་བ་རེད།

དེར་བརྟེན། བཙོན་པ་རྒྱུར་ཀྱི་དུས་སྐབས་འགོ་རྒྱགས་མཚན་མོད་པའི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་ཚོགས་རྒྱགས་ཡོངས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་དམངས་རྒྱུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དུས་སྲིད་གཞུང་གི་མ་དུལ་ལ་བརྟེན་དགོས་ཆགས་པར་ཉང་སང་དགོས་དོན་གང་ཡང་མེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། རྒྱ་ནག་གིས་

མོད་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་པར་བརྟེན་མོད་ནང་དཔལ་ཚའི་སྤོང་ཆ་ཞིག་བཅོས་ཡོད། མང་ཞའོ་རྒྱུད་
དང་བད་ནན་མིང་(Wang Xiaoliang and Bai Nanfeng 1990: 73)ལྟེ་ས་དབྱུང་ཞིབ་
བྱས་པ་ལྟར་ན། རིག་གཞུང་གསར་བཞེད་སྐབས་དང་། མོད་རང་སྲོད་ལྗོངས་ནང་ཡོངས་ཁྲམ་ཏུ་
ཐུན་མོང་ཅན་དུ་སྐྱེར་འགོ་མ་ཚུགས་གོང་ཅམ་སྟེ། 17ལ་17ལ་ཕྱི་ལོ་ 1964 མོད་མོད་རང་སྲོད་
ལྗོངས་ཀྱི་ཡོང་འབབ་མཛོད་གསལ་དོད་པོས་མར་ཆག་ཡོད་པ་དང་། (རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་སྤྱད་
པའི)ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་གྱི་དངུལ་འཕོར་ཏེ་ཅང་མང་དུ་སོང་ཡོད། རྒྱ་གསལ་གཞན་ཞིག་ནས་
བཤད་ན། མོད་རང་སྲོད་ལྗོངས་ལ་ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་ལོན་ཆེན་སྤྱད་པའི་ལམ་སྟོན་དེ་ཕྱི་ལོ་
1960 རེ་གངས་ཀྱི་དུས་མཇུག་ནས་འགོ་ཚུགས་ཡོད། དུས་དེ་ནས་བརྒྱུད་མོད་ལ་བྱུང་པའི་གོང་
འཕེལ་སྐོར་གོ་རྟོགས་སྤྱད་པར་ལམ་སྟོན་དེ་འགག་ཅར་ཐུག་ཡོད།

ལམ་སྟོན་དེ་རྒྱ་ནག་གིས་མོད་ལ་བཅན་འཇུག་གི་སྐབས་མའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལོ་ལང་མཁའ་
ལ་འཕྱུར་བའི་རྗེས་འབྲས་ལིག་ཡིན་པ་ལས། བཅན་འཇུག་ཁོ་ནར་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་པ་
ཁ་གསལ་པོ་ཡིད། རྒྱ་ནག་དམར་པོས་མོད་ལ་དབང་སྐྱེར་བྱས་པའི་རྟོག་མའོ་ལོ་བཅུའི་རིང་གཞུང་
གི་ལྷ་བྱུང་དེ་མར་ལས་ལྷག་པའི་སྐོར་ནས་མོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ལམ་སྟོན་ལ་
ཏེ་ཅང་ལྡང་པོ་ཆགས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཏན་འཁེབས་བྱས་པའི་བྱིས་སྟོན་གསར་
པའི་ལོག་མོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ལམ་སྟོན་དེ་ཚོར་བཀག་འགོག་བྱས་པ་མ་
ཟད། མཐར་མའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་བྱུང་བྱུགས་ཆེར་སྟེ་ལ་པའི་དུས་ལུན་དེའི་རིང་དེ་ཚོ་ཡོངས་
སྤྱ་ཅེ་མེད་བཅོས་པ་ཡིད། དེའི་ཆོབ་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་དང་རྒྱུད་ཐག་རིང་པོ་ཚོད་པ་
དང་། རིག་གཞུང་སོགས་སྤྱོད་ཀྱི་ཀྱན་ནས་རྒྱ་ནག་དང་མ་དང་ཡིན་པའི་མོད་པའི་སྤོང་གམེ་བ་
ཁྲམ་གྱི་དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ནས་ཞིང་ཆེན་སྤྱད་གཞུང་གི་ལོན་སྤྱད་རིམ་པ་བར་ལ་དོ་དམ་
ཞིབ་ཆགས་སྤྱད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ལོན་ཆེན་སྤྱད་ཆེན་བཅུགས་ཏེ་དོ་དམ་སྤྱད་འགོ་བཅུགས་པ་ཡིད། དེ་ཡང་ཕྱི་
ལོ་ 1964 མོད་རྒྱ་ནག་དམར་པོས་མོད་རང་སྲོད་ལྗོངས་ཀྱི་ལ་ཁོངས་ནས་རྒྱ་གར་ལ་མ་བཅས་
གཉིས་ནས་དམག་འཁྲུག་བྱུང་བར་བརྟེན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མོད་པའི་ས་ཁྲམ་ཁག་ལ་དེ་ལྟར་དོ་
དམ་(དབང་སྐྱེར)སྤྱད་པར་བདེ་འཇགས་དང་དམག་དོན་གྱི་རྒྱ་མཚན་ཆེན་པོ་ཡོད།

གལ་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ 1990 ར་གངས་ནང་མའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཐལ་ཆ་ཆེ་བའི་ལོ་ལང་བྱུང་མེད་ན་
རྒྱ་ནག་གིས་མོད་ལ་བཅན་འཇུག་བྱས་པའི་གནས་སྐབས་ལོག་ཏུ་ཡང་མོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚོད་དང་། ཁོ་
ཚོའི་རྒྱ་ལོན་ཡོང་ཁྲམ་གྱིས་དེར་རབས་ཀྱི་མོད་པའི་དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ལིག་གོང་འཕེལ་
གཏོང་བར་རྒྱས་པ་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད་པའི་ཡིད། ལྷག་བར་དུ་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁྲམ་གཞན་དུ་ཕྱི་ལོ་
1990 ར་གངས་ནང་ལག་བསྟར་བྱས་པ་ལྟར་མོད་པའི་ས་ཁྲམ་གྱི་དཔོན་སྟེ་ཁག་ལའང་མཐའ་

གཞིག་ཏུ་དུང་དེག་མ་བཏང་བར་ས་ཞིང་བཅོས་བསྐྱེར་རན་པོ་ཞིག་བྱས་ཡོད་ན། མོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་
ཚོས་རང་གི་སྟོན་རྒྱུ་གྱི་རྒྱ་ལོན་ཡོང་ཁྲམ་ལིན་པའི་གཞིས་ཀ་དེ་ཚོ་གསར་དུ་འཛོལ་བཞིན་པའི་
དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་བྱ་གཞག་མང་པོའི་ནང་སྤྱི་ཚོགས་བྱས་ཡོད་པའི་ཡིད། དོན་དོས་ཐོག་
བཅན་སྟོན་ནང་སྤྱི་ཚོགས་མང་པོ་ཞིག་གིས་དེ་རང་བྱས་ཡོད་དེ། བཅན་སྟོན་ལ་སྟེ་བས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་
ཚོས་རང་གི་སྟོན་སྟེ་མ་མི་ལུགས་ཀྱི་མ་ཅ[7]དང་རྒྱ་ལོན་གཉིས་དེར་རབས་ཅན་དུ་འགྲོ་བཞིན་
པའི་གནས་ཚང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཆགས་ཚུད་པོས་མཉམ་བསྟེན་བྱས་
ཡོད། མོད་པའི་ས་ཁྲམ་ཁག་ཏུ་དེ་ལས་སྟོན་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ 1990 ར་གངས་ཀྱི་དུས་དུའི་ལ་ནས་འགོ་
བཅུགས་ཏེ་ཐུན་མོང་ཅན་དུ་སྐྱེར་བའི་སྤྱི་ཚོགས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དང་། དཔོན་སྟེ་ཁག་ལ་སྤྱང་
ཐུག་ཆེན་པོ་བྱས་པར་བརྟེན། ཁམས་དང་ཨ་མདོ་ཁྲམ་དུ་ཕྱི་ལོ་ 1999 ལོ་ནས་བརྒྱུད་མོད་པས་
གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་བྱེད་ལངས་མང་པོ་བྱས་པ་ཡིད། བྱེད་ལངས་དེ་ཚོ་ལལ་ཆེ་བ་ཁྲམ་ལོ་མོད་དཔོན་
པ་ཆེ་ཁག་གི་ཏེ་ལོར་དུ་བྱས་ཡོད། (Shakya 1999: 136-44 ལ་གཟིགས།) གདོད་གཏུག་དེ་
ཚོས་མོད་པའི་དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ལ་ལུགས་རྒྱུན་མི་རྒྱུད་བཞིག་སྤྱད་ཡོད་པས། དེ་ཚོ་སྤྱང་
མེད་དུ་བཞག་ན་འགྲིག་གི་མ་ཡིད།

མའོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཐལ་ཆ་ཆེ་བའི་ལོ་ལང་དེ་མོད་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་ཀར་བྱུར་ཡོད་པ་དང་།
སྐབས་དེར་ས་ཁྲམ་གཉིས་ཀའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྟོན་གཞི་ཡོངས་རྫོགས་མཐོ་རིང་བསྟོགས་ཡོད་པ་
བདེན་པ་ཡིན་ཡང་། གསར་བཞེད་ཆ་རྒྱབས་དེ་རྒྱ་ནག་ནང་ས་གནས་དང་ནས་དང་འཕེལ་བྱུང་བ་
ཞིག་ཡིན་པ་དང་། མོད་ནང་དེ་ལས་སྟོན་སྟེ་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱ་མའོ་ས་ཁྲམ་ནས་མོད་ནང་བཅན་འགོ་བ་
བྱས་པ་ཞིག་ཡིད། རྗེས་ལ་བྱུང་པའི་བཅོས་བསྐྱེར་གྱི་དུས་སྐབས་ཀྱང་དེ་དང་མཚུངས་པར་ཐོག་
མར་རྒྱ་ནག་ནང་བྱུང་བ་དང་། དེ་ནས་མོད་པའི་ས་ཁྲམ་ཁག་ལ་སྤྱི་ཡོགས་ནས་བཅན་འགོ་བ་བྱས་
པ་ཡིད། དེས་མ་ཅང་། རྗེས་ལ་མའོ་རིང་ལུགས་མཇུག་བསྟེན་པ་ཡིད་ཡིད། རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་
རིང་ལུགས་ཀྱི་ལུལ་རྒྱུན་སྤྱང་བཞིན་གཞུང་གི་ལྷ་བྱུང་གྱི་ལྷེ་པའི་བྱུང་ཆར་ཉར་པ་དང་། "མོད་
རིགས་ཀྱི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་ལ་དོགས་པ་རྣམས་རྟོག་བྱས་པ་མ་ཟད། དེ་གསར་བཞེད་དོ་རྟོག་
བྱས་པ་ཞིག་ལ་བཅོས་པ་ཡིད། དེར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ 1990 དོན་གངས་ཀྱི་དུས་མཇུག་ཏུ་བཅོས་
བསྐྱེར་གྱི་དུས་སྐབས་འགོ་ཚུགས་པ་ལག་རིག་གཞུང་གསར་བཞེད་རིང་གསོན་པོར་ལྷག་པའི་
མར་གྱི་རྒྱ་རིགས་མཐོ་རིམ་མི་སྣ་མང་པོ་ཞིག་ཚོར་པའི་དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་གསར་བའི་ནང་
མཚོ་གསུལ་སྤྱང་འགོ་བཅུད་ཆགས་པ་ཡིད། ཡོན་ཡིད། མོད་ནང་གི་མཐོ་རིམ་མི་སࣣ་ཚོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་
གིས་ད་དུང་ཡང་དོགས་པ་རྣམས་རྟོག་སྤྱད་བྱས་པ་དང་། ཁོ་ཚོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ད་ལྟར་

[7] རྒྱུར་མཚན། human capital

རྒྱན་མཐུན་དེ་ཡིན་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་མེད། བོད་པའི་མཚོ་རིམ་མི་སྣ་མང་པོ་ཞིག་དུ་ལྷ་བཅན་གྱིས་ནང་
ཡོད་པར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གི་བོད་པའི་མཚོ་རིམ་མི་སྣ་དོགས་པ་སྤར་ལས་ཆེ་
བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། རྒྱ་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུག་ལས་སྤར་གྱི་རྣམ་པར་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་པའི་གོམ་
ལུས་དེ་ཉ་ཅང་དལ་པོ་ཆགས་པ་མ་བྱེད། དོགས་པ་རྣམ་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱ་ལས་མ་གྲོལ་བའི་ཆལ་མིན་
ཀྱི་གནད་དོན་ཚོད་ཉ་ཅང་རྣམས་འཛིང་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད།

འདས་པའི་པོ་ལུ་བརྒྱའི་རིང་བོད་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཐད་ཀར་ཐེ་
རུས་བྱེད་པའི་ལས་སྒོ་ལ།

༥༦

བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་ཆེད་དཔྱད་དབྱེད་མིན་གཞུང་གིས་
མིན་བྱས་དང་རོགས་སྐྱོར་གང་དང་
གང་བྱས་ཡོད་དམ།

“ཐོག་མར་ཁུལ་དེ་དབུལ་མོངས་དང་རྗེས་ལུས་ཀྱི་རྣམ་པ་ལས་སྒོལ་ཆེད་”བབས་བསྐྱུན་གྱི་བྱེད་
ཐབས་རབ་དང་རིམ་བཤག་བསྐྱར་བྱས་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རོགས་སྐྱོར་ཁོངས་སུ་གཤམ་གསལ་
ཁག་ཚུན་ཡོད།

1. དུལ་ཅེས་ཁ་གསལ་རོགས་དཔྱད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༦
ལོ་བར་སྐོར་ཐེང་འབྲུམ་ ༡༩ ལྷན་སྐྱོད་ཡོད།
2. མང་གཞིའི་རྒྱུག་བཀོད་འཇུགས་སྐྱུན་ཆེད་མ་འཛོག་བྱས་པ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩
ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༦ ལོ་བར་སྐོར་ཐེང་འབྲུམ་ ༩༩ ལ་འཛོག་བྱས་ཡོད།
3. ཁ་གསལ་རོགས་དཔྱད་གཞན་དག ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༩ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༦ ལོ་
བར་སྐོར་ཐེང་འབྲུམ་ ༥༩ ཀྱི་ཁ་གསལ་རོགས་དཔྱད་གཞན་དག་སྐྱོད་ཡོད།
4. ཁུལ་འབབ་ཆག་ཡང་བཏང་པ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོ་ནས་བརྒྱུད་ཞིང་ལས་དང་
འཛོག་ལས་ལ་ཁུལ་འབབ་ཆག་ཡང་བཏང་ཡོད།

5. རོགས་སྐྱོར་དངོས་ཚོགས་སྐྱོད་པ། དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༩ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་
༡༩༦༩ ལོ་བར་སྐོར་ཐེང་འབྲུམ་ ༧༩ ལ་ཐོན་པའི་རོགས་སྐྱོར་རྒྱ་སྐྱོད་ཡོད།
6. བོད་པའི་ཞིང་འཛོགས་མི་དམངས་ལ་གཞིགས་སྐོར་གི་ཡིད་རྟོན་དུལ་བུན་
སྐྱོད་ཡོད།
7. ས་ཚུགས་གང་སར་གཞུང་ལས་བཞེད་ཡོད།
8. སློབ་གྲྭ་དང་། སློབ་སྦྱོང་། སློབ་གྲྭ་ཆེ་མོའི་རྒྱུག་འཇུགས་གསར་འཇུགས་
བྱས་ཡོད།
9. རྒྱན་བཅོས་དང་འཕྲོད་བསྟེན་ཅུ་ཁག་ཚུགས་སྐྱོད་ལ་མངགས་གཏོང་བྱས་པ་
དང་། རྒྱན་ཁང་དང་རྒྱན་བཅོས་ཁང་གསར་འཇུགས་བྱས་ཡོད།
10. གཞུག་ལག་ཁང་དང་དགོན་སྡེ་གྲུ་ཆེད་གི་བདག་གཞེར་ཆེད་ཁ་གསལ་རོགས་
དཔྱད་སྐྱོད་པ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༦ ལོ་བར་གཞུག་ལག་ཁང་
དང་དགོན་སྡེ་གྲུ་ཆེད་གི་བདག་གཞེར་ཆེད་སྐོར་ས་ལ་ ༩༦ བཞུག་པའི་ཁ་
གསལ་རོགས་དཔྱད་སྐྱོད་ཡོད།

བོད་ཀྱིས་ལྷན་དབྱེད་མིན་གཞུང་ལ་གང་ཡང་འབྲུལ་འཇུག་བྱེད་ཀྱི་མེད། དེས་མ་ཚད། དེའི་ཐོག་
སྐྱོད་དབྱེད་མིན་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་མཐའ་སྐྱོད་ཐོན་དུལ་གཏོང་གི་ཡོད།

༥༧

བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་གྱི་གནས་སྐབས་
གང་འདྲ་ཡིན་ནམ།

“དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྐྱོར་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༩ ལོ་ནས་
བརྒྱུད་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱ་ཚོགས་གོང་འཕེལ་མཚོགས་པོ་མོང་ཡོད་
ཅིང་། འབྲུ་དུ་ཐོན་པའི་གྲུབ་འབྲས་ཐོབ་ཡོད། བོད་ནང་དེ་སྔ་བཅོ་གྲུ་གཅིག་
ཀྱང་མེད་པ་ནས་ད་ལྟ་གཞི་ཚོན་འཕྲིད་བ་དང་རྒྱུད་བའི་ཁེ་ལས་ ༩༩༠ ལྷག་
གི་ཆེད་དུ་འཕར་སྐྱོན་བྱུང་ཡོད། ..... ལག་ཤེས་བཅོ་ལས་དང་། ཞིང་ལས།
འཛོག་ལས་ལ་མང་གོང་འཕེལ་བྱུང་ཡོད།” དེ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༦ ལོའི་ཡིག་

ཆ་ཞིག་ནས་མོད་ཀྱི་དབལ་འབྱོར་དར་རྒྱས་ལུན་སྲུང་ཚོགས་པོ་བྱང་ཡོད་
པ་སྟོན་པའི་བསྐྱེལ་སྤྱོད་ཆེས་ཞིག་ལྷན་དངས་ནས་པོད་འདུག་པ་འདི་ལྟར།
“དབལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་མོད་བདེས་མི་དམངས་ཀྱི་འཚོ་བའི་གནས་ཚུན་
གོང་མཐོར་བཏང་ཡོད་དེ། མི་རིང་ལོ་རིང་ཆ་སྟོང་འབྲུ་རིགས་སྤྱི་རྒྱ་གི་པོ་
གར་མ) 300 ཡོད་པ་དང། ཕྱི་ལོ་ 1992 ལོའི་མི་རིང་ལོ་རིང་ཆ་སྟོང་མས་
ཡོང་འབབ་སྒོར་ 369 རེད། བྱིས་ཚང་མང་པོར་བརྒྱན་འཕྲིན་དང། འབྲུག་
སྐལ། ལོ་ས་འབྲུག་འབྲུག་ཆས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ 1992 ལོའི་མཚམས་མི་དམངས་
ཀྱི་བཅོམ་དངུལ་སྒོར་ཟེར་འབྲུམ་ 9.50 ཟེན་ཡོད།”

ཕྱི་ལོ་ 2009 ལོའི་མང་མའི་ནད་དུས་བརྒྱན་ཁ་གསལ་བྱས་པའི་དེས་
པན་དེ་དང་འདྲ་བ་གཞན་ཡང་མཐོང་རྒྱ་འདུག་སྟེ། (དམངས་གཙོའི་བཅོས་
བསྐྱར་བྱས་ཚུན་དབལ་འབྱོར་འབྲུག་ཕྱོག་མོང་བའི་སྒོར་ལ)དྲི་གཞི་ཨང་ 92
ལ་གཞིགས། (ཤིང་བྱས་ཁག་ལག་བརྒྱུད་བྱས་པའི་སྒོར་ལ)དྲི་གཞི་ཨང་ 93
ལ་གཞིགས། (མོད་ལ་སྤྱད་པའི་ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་བཅིས་ནའང་རྒྱ་ནག་
གིས་མོད་ལ་སྤྱད་པ་ལས་ཐོབ་པ་མང་བ་བྱང་ཡོད་ཅེས་པའི་བཅའ་ཁྲིམས་མོད་
པའི་ཚོད་པའི་ཐོག)དྲི་གཞི་ཨང་ 20 ལ་གཞིགས། (རྒྱ་གཞུང་ཐོན་འབྲེད་ཚེན་
ཚོའི་ཐབས་བྱས་ཀྱིས་མོད་ནང་མི་མེད་སྟེལ་བ་དང། མོད་ཀྱི་སྤྱི་དོན་ཁོར་
ལུག་ཉམས་རྒྱུ་དུ་གཏོང་རྒྱ་རེད་ཅེས་པའི་མོད་ཚུལ་ཐོག)དྲི་གཞི་ཨང་ 29
ལ་གཞིགས། (དེད་དུས་ཀྱི་བཅོམ་ལས་འགོ་བཙུགས་པའི་སྒོར་ལ)དྲི་གཞི་ཨང་
23 ལ་གཞིགས། (ལོ་ལྷ་ཚན་འཆར་གཞི་དགུ་པའི་རོགས་སྒོར་ལས་འཆར་
རྣམ་གངས་དུག་ཅུ་རེ་གཉིས་སྒོར་ལ)དྲི་གཞི་ཨང་ 22 ལ་གཞིགས། (གཙང་
གསུམ་ཕྱོགས་བསྐྱེད་ཞིང་ལས་གོང་འཕེལ་གྱི་ལས་གཞིའི་ཐོག)དྲི་གཞི་ཨང་
24 ལ་གཞིགས། (གོང་འཕེལ་གྱི་འཕམ་རྒྱས་གཙོ་གནད་ཐོག)དྲི་གཞི་ཨང་
25 ལ་གཞིགས། (ཕྱི་ལོ་ 2000 ལོའི་དབལ་འབྱོར་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གོང་འཕེལ་
འགོ་ཚད་ཐོག)དྲི་གཞི་ཨང་ 20 ལ་གཞིགས། (མ་འོངས་པའི་ལོ་ལྷ་བརྒྱའི་
གོང་འཕེལ་དམིགས་ཚད་ཐོག)དྲི་གཞི་ཨང་ 29 ལ་གཞིགས།]

ཨེན་ཏི་ཏུ་ སི་ཏུ་

(Andrew Fischer)

ཕྱི་ལོ་ 2009 ལོའི་དེ་གཞི་ཨང་ 20 དེ་རྒྱ་ནག་གིས་མོད་ལ་སྤྱད་པ་ལས་ཐོབ་པ་མང་བ་བྱང་ཡོད་
ཅེས་པའི་བཅའ་ཁྲིམས་མོད་པའི་ཚོད་པའི་སྒོར་ལ་རེད། ཚོད་པའི་རྒྱ་ནག་གིས་མོད་ལ་དབང་སྤྱར་
བྱས་པའི་དམིགས་ལུག་གཙོ་བོ་དེ། ལྷག་པར་དུ་ཉེ་དུས་བྱང་པའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ཡོག་
ཁོ་ཚོས་གཏེར་ཁ་དང་ཡིང་ནགས་པོགས་མོད་ཀྱི་ལུན་སྲུང་ཚོགས་པའི་རང་བྱུང་ཚོན་ཁུངས་སྤྱོག་
འདོན་དང་གཙོ་བོ་འབྲུག་བྱས་རྒྱ་ནག་གི་མཚོ་ཁའི་བཅོ་བྱ་དེ་ཚོའི་སྟོགས་ཇམ་ཆེ་བའི་དགོས་
མཁོ་སྒོར་ཚེད་ཡིན་པའི་བསམ་ཚུལ་ལས་བྱང་ཡོད།

བསམ་ཚུལ་དེ་མོད་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་རྒྱ་ནག་ལ་དབལ་འབྱོར་ཐོག་ནས་གལ་ཆེན་པོ་དེ་ཅུ་
ཡིན་པར་གོ་རྟོང་ཐེབས་ནས་བྱང་བ་རེད། མོད་པའི་ས་ཁུལ་གྱི་ས་གནས་ཁག་གཅིག་ཏུ་ཐོན་
ཁུངས་གསར་སྟེལ་བྱགས་ཚེན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དེ། མཚོ་སྔོན་གྱི་ཚུ་འདམ་ལུང་གཞིང་དང། མཚོ་
སྔོན་ནང་གི་མ་ཚུའི་[8]རྒྱ་གཞུང་ལ་ཡོད་པའི་རྒྱ་སྟོག་རྣམ་གངས་ཁག་ལང་ན་ཁམས་ཁུལ་དུ་ཤིང་
ནགས་གཙོ་བོ་འབྲེག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལོགས་རེད། (ཕྱི་ལོ་ 1999 ལོའི་མཚམས་པར། དེ་གཞི་
ཨང་ 10 ལ་གཞིགས།) ད་དུང་ད་ལྟ་བར་དོན་སྤོན་ཐོན་བྱང་ཡོད་ཀྱང། མོར་མོ་ནས་ལྷ་ས་
བར་གྱི་མེ་འཁོར་ལྷགས་ལམ་གྱིས་མོད་རང་སྤོང་ལྗོངས་ནང་གསེར་དང་ཟངས་གཏེར་འཁོར་ཚེན་
སྤོག་འདོན་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་སྤྱོད་མིན་པའི་ཚོད་དབག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡང། ས་གནས་
ཁྱེ་བྲག་དེ་ཚོ་སྤྱད། མོ་རེའི་ཐོན་སྐྱེད་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་དང་ལས་ཁུགས་ཀྱི་ཚད་གཉིས་ཀའི་ཆ་ནས་
མོད་པའི་ས་ཁུལ་ལམ་ཆེ་བར་གཏེར་ལས་ཀྱི་ལྷན་ཆ་ཉ་ཅང་རྒྱང་རེད། མོད་རང་སྤོང་ལྗོངས་
ནང་གཏེར་ལས་དང་བཅོམ་ལས་ཀྱིས་ལོ་རེའི་ཐོན་སྐྱེད་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་ནང་ཟིན་པའི་ཆ་གས་དེ་ཕྱི་
ལོ་ 1992 ལོ་ནས་བརྒྱུད་རྒྱུ་ཡོད་ཡོད་པ་དང། ཕྱི་ལོ་ 2002 ལོར་ལོ་རེའི་ཐོན་སྐྱེད་སྤྱིའི་
ཡོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ 23 ལས་ཟིན་ཟེད། (CSY, 2005: table 3-10) དེས་མོད་པའི་ས་
ཁུལ་གྱི་གོང་འཕེལ་ཐབས་བྱས་ཐོན་ཐོན་ཁུངས་གཞིར་བཞག་པའི་བཅོ་བྱ་ཁག་གཙོ་བོར་མི་འདོན་
པའི་འབྲུག་ཕྱོག་བྱང་ཡོད་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད།

[8] ལྷན་མཚན། དཔྱིན་སྐད་དུ་ Yellow River དང། ལྷན་དུ་ 黄河

ལས་གསུམ་པལ་ལ། ཡང་ན་ཞབས་ཞུའི་ལས་རིགས་ཀྱི་ཚོན་སྲིད་ཡོང་འབབ་འབར་སྒོར་བྱུང་བ་
མིལ་པོ་དང་ཉ་ལམ་མཉམ་བ་བྱུང་ཡོད། ལྷན་སྐྱོད་ཚོན་འབྲེད་ཚེན་མའི་མཐའ་ལྷན་ལག་བསྟར་
བྱས་པའི་ཚོག་པའི་ལོ་ལས་ནང་སྤྱོད་གཞུང་གི་འཛིན་སྲིད་ཕྱི་ཁག་ཀྱི་སྲིད་བྱུགས་ཚེན་བྱས་པ་དེ་
ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོའི་མཚམས་རིམ་ལས་མཚམས་འཛོག་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་དུས་པོ་དང་རྒྱུད་
སྲིད་ནང་འགྲིམ་འགྲུལ་སྲེལ་འཛིན་གྱི་ཚོན་སྲིད་ཡོང་འབབ་ལོ་ལོ་མོ་མོ་ཚོན་སྲིད་ཡོང་འབབ་འབར་
སྒོར་བྱུང་བའི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠)དང་། དུལ་ཆ་དང་ས་ཁང་བདག་པོའས་ཀྱི་ཚོན་སྲིད་ཡོང་འབབ་(བརྒྱ་
ཆ་ ༩)མཛོན་གསལ་དོད་པོས་འབར་སྒོར་བྱུང་བར་བརྟེན་ཚོན་ལས་གསུམ་པལ་ལ། ཞབས་ཞུའི་
ལས་རིགས་ཀྱི་ཚོན་སྲིད་ཡོང་འབབ་མཐོ་རུ་སོང་ཡོད། སྤྱིད་གཞུང་གི་འཛིན་སྲིད་ཕྱི་ཁག་ཀྱི་སྲིད་
བྱུགས་ཚེན་པོ་བྱས་པ་དེ་མེ་འཁོར་ལྷགས་ལམ་ལོགས་རྗེས་ཀྱི་ལྷན་སྐྱོད་ཚོན་མའི་
སྤྱིད་བྱས་ཀྱི་ལས་གཞི་མང་པོ་ཞིག་དོན་འཁྲོལ་བྱེད་པར་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་ཚོན་འབྲེད་ཆ་ཚུན་
ཡིན་པའི་བདེ་བསྟན་པ་ཞིག་ཡིན་སྤྱིད་པ་དེ།

དེ་ཅུ་གྱིས་མ་ཚད། དོན་དངོས་ཚོག་སྤྱིད་གཞུང་གི་འཛིན་སྲིད་ཕྱི་ཁག་ཀྱི་སྲིད་བྱུགས་ཚེན་
པོ་བྱས་པ་དེ་ས་གནས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་གཉན་ནས་ལོས་འཚམས་མིན་པ་མ་ཚད། དེས་བྱུགས་
ལ་ལྷན་སྐྱོད་ཚོན་འབྲེད་ཚེན་མའི་སྤྱིད་བྱས་ལོགས་ལོད་ནང་དམག་བྱུགས་ཀྱི་སྲིད་དང་བདེ་འཇགས་
མི་ལྷ་མང་པོ་གསོག་འཛོག་བྱེད་སྤྱིད་པའི་བདེ་ཡང་གཏོང་གི་ཡོད། སྤྱིར་ཞིང་ཚེན་རིམ་པའི་དཔལ་
འབྱོར་གྱི་བསྐྱེད་སྲིད་ཅིས་གང་ཡང་རུང་བའི་ནང་དམག་དོན་ཁོངས་སུ་བརྒྱུག་མེད་ཀྱང་། གལ་ཏེ་
བརྒྱུག་པ་ཡིན་ན་(བདེ་འཇགས་སྲུང་སྲོལ་དང་བཙོན་ཁང་སོགས་)འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་གྲངས་གཞི་དེ་ཚོ་
དམག་བྱུགས་ཀྱི་སྲིད་ཀྱི་བྱུང་ཚའི་ནང་གསལ་དེས་དེ། སྲོལ་སྲེ་བཤད་ན། དམག་བྱུགས་ཀྱི་སྲིད་
བྱེད་པ་ལ་སྤྱི་པའི་སྤྱིད་འཛིན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་རམ་འདེགས་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེར་བརྟེན། ས་གནས་
ཀྱི་དགོས་མཁོ་ལས་བཞུལ་ནས་པོད་རང་སྲོད་སྲོད་སུ་བྱུང་ན་སྤྱི་པའི་སྤྱིད་འཛིན་ལས་ཁུངས་
ཀྱི་སྲིད་བྱས་པ་ལས་ཞུའི་དེར་དམག་བྱུགས་ཀྱི་སྲིད་དང་བདེ་འཇགས་མི་ལྷ་མང་པོ་གསོག་འཛོག་
བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མཛོན་གྱི་ཡོད། རྗེས་དཔག་གི་རིགས་འབྲེད་དེ་ལ་ལྷ་མང་གནས་སྤོང་ལུའ་མི་ལམ།
ཡང་ན་འདས་བའི་ལོ་བརྒྱའི་རིང་ལྷ་སར་ཡང་ཡང་ལྷ་སྲོད་ལ་འབྲོད་ནས་ལྷ་ས་དང་། མོང་དཀར་
གནས་ཐང་རྒྱུད་ཀྱི་གཞུང་ལམ་ཉེ་འཁོར་དུ་དམག་དོན་སྲིད་གཏོང་བྱེད་ཡོད་པར་དོ་སྣང་
བྱུང་བའི་མིས་རྒྱལ་སྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ད་དུང་ལྷ་ས་ལས་ཀྱི་མེ་འཁོར་ལྷགས་ལམ་ལ་དཔལ་འབྱོར་
ཚོག་ནས་དགོ་མཚན་ཚེན་པོ་སྲུན་ཡོད་པའི་ཚོད་པ་དེར་རྒྱ་མཚན་ཡང་དག་མེད་པའི་གནས་སྤངས་
འོག་ལས་གཞི་དེའི་དགོས་པ་རྒྱ་མཚན་ཡང་མོང་དང་མཚུངས་པ་སྲུང་མཚན། དམག་དོན་ཀྱི་སྲིད་
ཚོད་དེ། དེར་བརྟེན། ལྷ་སོ་དེ་ལྷར་དེད་ལ། ད་ལྷོང་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་པལ་ཆེ་བ་པོད་རང་

སྲོད་སྲོད་ཀྱི་དམག་དོན་དགོས་མཁོ་སྲོད་ཚེད་སྲོད་ཀྱི་ཡོད་པལ་ལ། ཡང་ན་པོད་རང་སྲོད་སྲོད་སུ་
ལ་སྲུང་བའི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་པལ་ཆེ་བ་དམག་དོན་ནང་མིས་འབྲོ་གི་ཡོད།

དེ་འབྲེད་གནས་སྤངས་ལོག་པོད་རང་སྲོད་སྲོད་སུ་དང་། པོད་པའི་ས་ཞུའི་གཞན་ལ་རྒྱ་ནག་
གཞུང་གིས་རོགས་དུལ་སྲུང་བ་དེ་པོད་པར་བྱམས་བརྟེན་རོགས་ལན་བྱས་པ་ཞིག་དེད་ཅིས་
བཤད་ནའང་འཇིག་གི་ཡོད། དེ་ཡང་འབྱོར་ལྷན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཉམ་ཐག་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྲོད་སྲོལ་
ཡོད་པའི་ཞར་བྱུང་གི་ཆ་ཚུན་ལྷན་པའི་གོང་འཕེལ་རོགས་སྲོད་དང་འབྲེད་པར་སྐབས་མང་པོར་རྒྱ་
ནག་གཞུང་གིས་པོད་པའི་ས་ཞུའི་ལ་སྲུང་པའི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་དེ་ཚོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་རང་
གི་དགོས་མཁོ་སྲོད་ཚེད་དེ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པོད་ཚོག་ཏུ་བཏང་བའི་འབྲོ་སོང་རྒྱ་མཚན་དུ་
བངས་ནས་རྒྱ་ནག་གིས་པོད་པ་དབང་སྲུང་བྱས་པ་དེ་ཞིམས་མཐུན་བཙོ་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། མལ་
ཚེར་རྒྱ་ནག་ལ་པོད་ཚོག་ཏུ་བཏང་བའི་འབྲོ་སོང་ལས་ལྷག་པའི་ཁེ་ལན་ཞིག་ཚོལ་མེད་པ་བཤད་པ་
ཡིན་ཀྱང་། སྤྱད་ཆ་དེའི་ནང་བསམ་གཞིག་བྱེད་གཞི་གཚོ་བོ་ཞིག་ཚུད་མེད། དེར་བརྟེན། ལྷགས་
དོན་ཚོད་ཞིག་བྱེད་དགོས་པ་ནི། ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་གྱི་བྱུགས་ཚེན་གང་དང་གང་ཡིན་ནམ།
ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་སྲོད་པའི་སྤྱིད་བྱས་དེ་འི་ལྷན་བྱུང་བ་ཡིན་ནམ། སྤྱིད་བྱས་དེ་ཅིའི་ལྷིང་
ལག་བསྟར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དམ། སྤྱིད་བྱས་དེས་དོན་དངོས་ཚོག་སུ་ལ་མན་ཚོགས་ཀྱི་ཡོད་དམ། ཚོད་
ཞིས་ཀྱི་གནད་དོན་དེ་ཅུང་མི་འབྲེད་པ་དེ། གང་ཡིན་ཞེ་ན། གནད་དོན་དེ་རྒྱ་ནག་གིས་པོད་བརྒྱུད་
དེ་རྒྱ་ནག་སོ་སོའི་ཚོག་འབྲོ་སོང་གཏོང་བ་དང་འབྲེལ་བ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་པས་སོ། གནད་དོན་དེ་
དུས་སུ་གསུམ་དུ་འབྲེད་ནས་དཔུང་ཞིག་བྱེད་རྒྱ་ཡིན།

༡) ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་ས་གནས་ཀྱི་གོང་འཕེལ་སྐུལ་སྲེལ་གཏོང་ཚེད་ཆ་
སྲོལ་པོ་དང་རུས་པ་ཚོན་པའི་སྲོན་པོ་གཏོང་གི་ཡོད་དམ།

མོང་དཀར་ལྷན་ཁེ་བཤད་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནས་པོད་རང་སྲོད་སྲོད་སུ་ནང་བའི་གོང་
འཕེལ་པལ་ཆེ་བ་ཞབས་ཞུའི་ལས་རིགས་དང་ཨར་ལས་འཇུགས་སྲུན་ལས་རིགས་གཉིས་རིམ་
ཚོས་སུ་གོང་འཕེལ་བྱུང་བ་ལས་དོན་སྲིད་བྱུང་བ་ཞིག་དེ། མ་ཟད་པོད་རང་སྲོད་སྲོད་སུ་ནང་གི་
ཞབས་ཞུའི་ལས་རིགས་དང་ཨར་ལས་འཇུགས་སྲུན་གྱི་ལས་རིགས་གཉིས་ཀ་ས་གནས་ཀྱི་ཚོན་
སྲིད་རྒྱལ་ས་ལྷན་པའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཚོགས་ལ་བསམ་གཞིག་གཞན་ནས་མ་བྱས་པར། བེ་ཅིང་
ནས་ཐང་གར་གཞན་འབེབས་བྱས་པའི་ཁ་གསལ་འབྲོ་སྲོན་དང་ཁ་གསལ་པ་འཛོག་གི་སྤྱིད་བྱས་
ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དེ་ལ་དང་རྗེས་ལན་དེ་ཚོ་ཚང་མའི་ནང་གསལ་

བ་ལེན། ས་གནས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཚོགས་དང་ས་གནས་རང་གི་ཡོང་འབབ་དང་བསྐྱར་བ་
ཡིན་ན། ལྷི་ལོགས་ཀྱི་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་དང་མ་འཛོགས་དེ་ཚོ་ཉ་ཅང་ཆེན་པོ་རེད། དེ་ལ་
བརྟེན་ནས་ཤིང་ཆེན་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱུ་མཚན། བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཚོགས་གཞིར་འགྱུར་བ་
འགྲོ་ཆད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་གཞན་གྱི་ལས་ལུགས་ལ་དང་། བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་དང་
གནས་ལྗངས་ཉ་ཅང་འདྲ་བའི་མཚོ་ལོན་ཤིང་ཆེན་ལས་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་ཉ་ཅང་ལྡར་པོ་དང་།
གཡོ་འགལ་ཆེ་བ། ཉ་ཅང་ཆད་མཐོ་པོ་བྱུང་ཡོད།

ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་དང་མ་འཛོགས་གི་ཆད་གཞི་མཐོ་པོ་ཡིན་པར་མ་བརྟེན་པར་ཡང་ན་
དེ་རྒྱ་མཚན་དུ་བྱས་ནས་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱིས་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་ལ་རྒྱབ་རྟེན་བྱས་
ཆེན་པོ་བཅོལ་གྱི་ཡོད་པའི་རྣམས་མཐོན་པ་དང་། རྣམས་དེ་དུས་ལུགས་ཅི་ཅམ་སོང་ཡང་འགྱུར་བ་
མེད་པར་རང་སོར་གནས་ཡོད། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནས་ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོ་བར་རྒྱུ་མཚན།
བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་གནས་མིང་གཞུང་གི་ཁྲོན་བསྐྱོམས་འགྲོ་སོང་གི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ལྷག་ཐད་ཀའི་
ལྷན་ཅིས་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་[12]ནས་ཡོང་གི་ཡོད། དེ་འདྲའི་ཐད་ཀའི་ལྷན་ཅིས་ཁ་གསལ་
རྟོགས་དཔལ་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་ལོ་རེའི་ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་དང་བསྐྱར་བ་ཡིན་ན། ལྷི་
ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་ཐད་ཀའི་ལྷན་ཅིས་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་(རྒྱུ་མཚན། བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་ལོ་རེའི་
ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༠ ལས་དམར་བ་ཡིན་པ་ནས་ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོར་བརྒྱ་ཆ་
༩༡ ལ་འཕར་སྐྱོན་བྱུང་ཡོད། (དེའི་དོན་ནི་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་ཀྱི་དཔལ་འབོར་དང་། བོད་
རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་ལོ་རེའི་དཔལ་འབྱོར་བྱ་གཞག་ཚང་མའི་དཔལ་འབབ་རིན་ཐང་གི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༡
གཉིས་དོ་མཉམ་རེད་ཟེར་གྱི་ཡོད།) ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་དང་ལོ་རེའི་ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་
ཀྱི་བསྐྱར་ཆད་དེ་ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོའི་རྗེས་ལ་ཐད་དེ་མར་ཆགས་ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོར་བརྒྱ་ཆ་ ༥༩
ལ་ལྡང་ཡོད། ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་དང་ལོ་རེའི་ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་ཀྱི་བསྐྱར་ཆད་དམལ་
ཏུ་སོང་བ་དེ་ལོ་དེར་མིང་གཞུང་གི་འགྲོ་སོང་ལྷང་དུ་བཏང་བར་བརྟེན་བྱུང་ཡོད་པ་ལས། ཚོན་སྲིད་
ལོང་འབབ་མཐོན་གསལ་དོན་པོས་མཐོ་དུ་སོང་བར་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་མ་རེད།

ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོ་ནས་བཟུང་གྱི་བའི་འགྲོ་སོང་[13]དམའ་དུ་སོང་བ་དེ་མ་འཛོགས་བྱེད་ཆད་
ཐམ་མི་ཆད་པར་མཐོ་དུ་བཏང་བ་ཡིས་ཁ་གསལ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོར་མ་འཛོགས་
བྱེད་ཆད་ཀྱིས་ལོ་རེའི་ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༦༦ ཟེན་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་ཆད་

[12] རྒྱུ་མཚན། direct budgetary subsidies
[13] རྒྱུ་མཚན། public expenditure

གཞི་མཐོ་པོས་ལ་སྐྱེ་བས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ལ་སྤྲད་པའི་ཞིང་ཆེན་
རིམ་བཞི་རྟོགས་སྤྱོད་ལས་གཞི་མང་ཆེ་བ་(ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་སར་མའི་དུ་གཞི་ཨང་ ༩༦ ལྷན་
ན། ལོ་ལྷ་ཚན་འཆར་གཞི་དཔྱད་པའི་ནང་ལས་གཞི་རྣམས་ཀྱངས་ ༩༩ དང་། ལོ་ལྷ་ཚན་འཆར་གཞི་
བརྒྱ་བཞི་ནང་ལས་གཞི་རྣམས་ཀྱངས་ ༦༠ ཞེས་གསལ་བཤེས་ཀྱིས་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་ཨར་
ལས་འཇུགས་སྤྱོད་ལས་གཞི་མང་དག་ཅིག་(ལོ་ལྷ་ཚན་འཆར་གཞི་བརྒྱ་བཞི་ནང་རྒྱ་སྤོར་ཐེང་
འབྲམ་ ༢༡༩ ཟེན་པའི་ལས་གཞི་རྣམས་ཀྱངས་ ༡༡༦ TIN 2001 ལ་གཞིགས་)ནང་མ་འཛོགས་དང་
མ་དཔལ་སྤྲད་པའི་མ་འཛོགས་དང་ཨར་ལས་འཇུགས་སྤྱོད་ཀྱི་བསྐྱོམས་ཅིས་དང་མཉམ་དུ་གསལ་
ཡོད། མེ་འཕོར་ལུགས་ལས་ཀྱི་འཇུགས་སྤྱོད་ཐོག་མར་ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོར་འགོ་བརྒྱགས་པ་དང་།
དེར་འགྲོ་སོང་རྒྱ་སྤོར་ཐེང་འབྲམ་ ༩༥ འགྲོ་རྒྱ་ཡིན་པའི་ཆོད་དཔག་བྱས་ཡོད། (དེ་ཡང་མི་མང་
པོས་ཆོད་དཔག་བྱས་པ་ལྟར་མེ་འཕོར་ལུགས་ལས་ཀྱི་ལས་གཞི་དེའི་འགྲོ་སོང་སྤོན་དཔག་བྱས་
པ་ལས་མང་བ་སོང་ཡོད།) དེས་ཉན་ཉན་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ནང་ཉེ་དུས་མ་འཛོགས་གི་ཆ་རྒྱལ་
ལིག་འབྱུར་བའི་རྒྱ་རྒྱུན་བྱས་ཡོད་པེ་རེད།

དེ་དང་བསྐྱར་བ་ཡིན་ན། ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོར་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་མ་འཛོགས་བྱེད་ཆད་
རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ལོ་རེའི་ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༠ ཅམ་རེད། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆད་གཞི་
ལྷན་ན། དེ་མ་འཛོགས་བྱེད་ཆད་ཉ་ཅང་མཐོ་པོ་ཡིན་པ་དང་། བཅོས་བསྐྱར་གྱི་དུས་སྐབས་འགོ་
བརྒྱགས་པ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གིས་མ་འཛོགས་ཚོན་ཆེ་པོས་བྱས་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལྟར་ཡང་། དེར་
ལྷན་པར་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་གསལ་པོ་བཟོ་དགོས་ཏེ། རྒྱ་ནག་གི་མ་འཛོགས་ཐམ་ཆེ་བ་རྒྱལ་
ཁབ་ནང་ཁུལ་ནས་བསྐྱུར་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་། བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ནང་གི་མ་འཛོགས་ཆེན་
པོ་དེ་འབྲར་ས་གནས་ཀྱི་ཡོང་འབབ་དང་། ས་གནས་ཀྱི་མཉམ་དཔལ་ལོན་སྤོར་བྱུང་བ་ལས་ཐེད།
དེ་ཡང་མིང་གཞུང་གི་འགྲོ་སོང་དང་འདྲ་བར་བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ནང་གི་མ་འཛོགས་འགྲིང་རིགས་
དང་ཆེ་རིགས་མང་ཆེ་བར་མིང་གཞུང་ལས་གཞན་པའི་མ་དཔལ་ཡོང་ཁུངས་དང་། ལུགས་ལ་དུ་
རྒྱལ་ཁབ་ལ་དབང་བའི་ཁེ་ལས་ཁལ་ནས་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་ཐོབ་ཡོད། མ་འཛོགས་གི་མངགས་
དབང་ཡོང་ཁུངས་ཐོག་ནས་བཤད་ན། རྒྱལ་ཁབ་ལ་དབང་བའི་ཁེ་ལས་ཀྱིས་ལྷི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོར་
བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་ཁྲོན་བསྐྱོམས་མ་འཛོགས་གི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༥ ཟེན་ཡོད།

དེར་བརྟེན། བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱིས་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་ལ་རྒྱབ་རྟེན་བྱས་ཆེན་པོ་
བཅོལ་བའི་ཁོངས་སུ་ཐད་ཀའི་ལྷན་ཅིས་ཁ་གསལ་རྟོགས་དཔལ་དང་མ་འཛོགས་གཉིས་ཆད་ཡོད།
དེ་གཉིས་མཉམ་དུ་བསྒྲིལ་བའི་རིན་ཐང་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་(རྒྱུ་མཚན། བོད་རང་སྤྱོད་ལྗོངས་ཀྱི་ལོ་རེའི་
ཚོན་སྲིད་ལོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༦༥ ཡིན་པ་ནས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་བརྒྱ་ཆ་ ༡༢༡ གི་ཡང་

ཅམ་རིང་མ་གཏོགས་བྱུང་མེད་པ་དང་། དེ་རྗེས་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཕྱག་སྐྱོན་དེ་མཐུན་སྟོབས་སྤྲོད་པ་ལོང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནས་སྤོང་ལོ་གཉིས་པའི་ཚོགས་པའི་ལོ་གསུམ་བཅས་ལྷི་ལོ་བར་གསུམ་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ལ་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ལྟ་ཅང་མོན་ཆེན་པོ་སྤྲད་ཡོད་ཀྱང་། དེས་ཆེས་ཉེ་ཆར་གྱི་གྲངས་གཞིའི་མཚན་མས་བར་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཕྱག་སྐྱོན་དེ་ལག་ཏུ་བཏང་བྱལ་མེད་པར་སྤང་བས། རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་གཞན་གང་ལའང་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ལྷི་ལོའི་མི་མཐུན་པའི་ལྷན་སྐྱེས་ཕྱག་སྐྱོན་ཆད་མཚོ་པོ་དང་། འཆར་ཚན་དུ་བྱུང་མེད།

ཐད་ཀར་དང་ཐད་ཀར་མ་ཡིན་པའི་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་དུ་ལྷི་ལོ་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་མཐུན་སྟོབས་ཀྱི་རྣམ་པ་མ་ཚོན་པ་དེ་འབྲེལ་གསར་བ་གང་ཡང་མ་ཤིང། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོར་མི་དྲན་གཞུང་གི་དཔྱད་འབབ་འཕྲོ་སོང་[16] ཉ་ལམ་ལྷན་གཉིས་འཕམ་ཡོད་མོད། (ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༢༥ ལ་འཕམ་ཡོད་པ་དང་། འཕྲོ་སོང་ཡོངས་སྤྱོད་ཀྱི་ལོང་འབབ་རྟོག་དཔྱད་ཡོད།) ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་དུས་ལུན་གྱི་ཅམ་རིང་མ་གཏོགས་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་ཀྱི་དུས་པ་ལས་ཤོས་ལྷན་པའི་དུས་ལུན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོར་མི་དྲན་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་མཚན་གསལ་དོན་པོས་ཉུང་དུ་བཏང་བ་དང་། ལོ་དེ་རང་ནང་ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་ཆད་དེ་ཉམས་པ་ཤིང། དེ་རྗེས་མི་དྲན་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་རིམ་བས་མང་དུ་བཏང་བ་ཤིང། འོན་ཀྱང་མི་དྲན་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་མང་དུ་གཏོང་ཆེད་དེ་ལུས་ཐང་འཕམ་ཆའི་ཆེད་ལས་དམའ་བ་བྱུང་ཡོད། གལ་ཏེ་ལུས་ཐང་འཕམ་ཆ་བྱུང་བ་(ཞིང་ཆེན་གྱི་ལུས་ཐང་འཕམ་ཆ་གཞིར་བཞག་ནས་)མི་དྲན་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་ནས་གཅོག་འཕྲི་བྱས་པ་ཡིན་ན་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་གཞི་ནས་མི་དྲན་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་གིས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོའི་མི་དྲན་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་བཞག་ལྷན་པའི་ཅམ་རིང་ཡོད། དེ་དང་མཐུན་པར་ལོ་རེའི་ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་ནས་ལུས་ཐང་འཕམ་ཆ་བྱུང་བ་གཅོག་འཕྲི་བྱས་པའི་ཡོང་འབབ་ལེ་གཅོང་[17]ཡང་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷི་ལོ་གྲངས་ནས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དཀྱིལ་བར་མར་ཆག་ཡོད།

མོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྤངས་དེ་ཆོའི་ཚོགས་དེ་སྤྱི་ལུགས་མཁས་པ་དང་དབྱུང་སྤོང་པ་མང་པོས་དེ་ལས་གཏོང་ཐབས་པའི་དབྱུང་ཞིབ་བྱས་ཡོད། དེ་ཡང་ཐང་དང་ཉུང་(Wang and Bai 1990: 72-73)གཉིས་ཀྱིས་དེ་ཆོའི་ཚོགས་ཆེས་ཚོགས་མར་སྤོན་བཞེད་ཕྱག་སྐྱོན་ཆོས་བྱས་ཡོད། ཁོ་གཉིས་ཀྱིས་གོང་གི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཕྱག་སྐྱོན་དང་འབྲེལ་བའི་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོ་དང་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོ་བར་ཚོན་སྤྱིའི་རིན་ཐང་རྒྱ་སྤོང་གཅིག་འཕམ་སྤོན་བྱུང་བའི་སྟོབས་གཞན་

[16] ལྷི་ལོ་མཚན། nominal value of government expenditure
[17] ལྷི་ལོ་མཚན། real per capita GDP

དེར་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་དུ་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོ་འཕམ་སྤོན་བྱུང་ནས། མི་མཐུན་པའི་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་ཕྱག་སྐྱོན་ ༠.༩༡ བྱུང་ཡོད་པ་བཟུན་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཁོ་གཉིས་ཀྱིས་"དོན་དམ་ཚོགས་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ཀྱི་རྣམ་པ་མ་ཚོན་པའི་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་གྱི་རར་གཅོག་གྱི་དུས་ལུན་པའི་"ཆེད་པ་བྱས་ཡོད། དེ་ཡང་གོང་དུ་དབྱུང་ཞིབ་བྱས་ཐོན་པ་བཞིན། མི་མཐུན་པའི་ལྷན་སྐྱེས་དེ་ལམ་ཆེ་བ་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་ལུགས་ཏུ་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོ་ནས་འཕྲོ་སོང་གསལ་ཉེ་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ཆེད་མཚན་གསལ་དོན་པོས་མང་དུ་བཏང་ཡོད་པས། དུས་ལུགས་མི་དྲན་གཞུང་གི་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་དང་ཚོན་སྤྱིའི་རིན་ཐང་གི་བསྐྱར་ཆད་དེ་ཡང་གོང་གི་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་དང་ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བསྐྱར་ཆད་དང་གཅིག་པ་ཤིང། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་བརྒྱ་ཆ་ ༩༡ ཡིན་པ་ནས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་བརྒྱ་ཆ་ ༩༥ ལ་འཕམ་ཡོད་པ་དང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ལ་འཕམ་ཡོད། མཐར་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་ནས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོ་བར་བརྒྱ་ཆ་ ༩༢ ལ་འཕམ་ཡོད། (Wang and Bai 1990: 73)

སྟོབས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། ཉེ་དུས་ཀྱི་ཐབས་བྱས་དེས་ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་ལུགས་མཐུན་པའི་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ཆེན་པོ་སྤྲད་ཡོད་ཀྱང་། དཔལ་འབྱོར་གནས་སྤངས་ལ་བཅས་སྟོབས་ཀྱི་རྣམ་པ་གཏན་ནས་མ་ཚོན་པའི་གནས་སྤངས་ལ་མཚན་གསལ་དོན་པོས་འགྱུར་བ་གང་ཡང་བཏང་བྱལ་མེད། དེ་ལས་སྟོབས་ཉེ་དུས་གོང་འཕེལ་མཁྱོགས་པོ་བྱུང་བ་དེ་ཡང་ཡོངས་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱི་ལུགས་མཚན་ལའི་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཤིང། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷི་ལོ་གྲངས་དང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་ཚོགས་པའི་ལོ་ལྷིའི་དུས་ལུན་ལྷི་ལོ་མོའི་རིང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ལ་སྤྲད་པའི་ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་དང་མ་འོག་གི་ཆད་པ་ཞི་རྒྱ་ནག་ནང་ནས་མཚོ་ལོ་ཡིན་ཀྱང་། མི་རེའི་ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་ནས་ལུས་ཐང་འཕམ་ཆ་བྱུང་བ་གཅོག་འཕྲི་བྱས་པའི་ཡོང་འབབ་ལེ་གཅོང་ཉུང་དུ་སོང་ཡོད་པར་བརྟེན། ཁ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ཀྱི་མང་ཉུང་ཅམ་ཞིག་ལྷི་ལོ་དེའི་ཡོང་འབབ་མཚོ་རུ་འཕྲོ་མིན་གྱི་རྒྱ་རྒྱུན་གཅོ་བོ་དེ་མིན་པར་སྤྲད། དེ་ལས་སྟོབས་ཉེ་དུས་གཞུང་གི་འཕྲོ་སོང་དུས་ལུགས་ཐང་འཕམ་ཆ་གཅོག་འཕྲི་བྱས་པའི་འཕྲོ་སོང་ལེ་གཅོང་[18]མང་དུ་མ་སོང་བར་རང་སོར་གནས་པར་བརྟེན་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་ཀྱི་དུས་ལུགས་ལོ་ལོ་དང་མཚན། སྟོབས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན། ལོ་རེའི་ཚོན་སྤྱིའི་ཡོང་འབབ་མང་དུ་འཕྲོ་ཆད་ཀྱིས་དེ་འབྲེལ་གསལ་རྟོག་དཔྱད་ཀྱི་དུས་

[18] ལྷི་ལོ་མཚན། real value of government expenditure

བྱས་པར་བརྟེན་པ་བརྒྱུད་ཉམས་པའི་ས་ཁིང་ཚོགས་ཁོང་ལྷག་བསྐྱར་གསོའི་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་
སོགས་ལ་སྐྱར་ནུབ་དོན་ལ་གནས་ཀྱི་ཡོད།

དེ་ལས་སྤྱི་ཡོངས་ནས་བཟུང་ན། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རྒྱུན་དང་ནང་པའི་ཞིང་ཆེན་ལ་ཁ་གསལ་
རོགས་དུལ་སྤྱད་པ་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལ་གྲངས་ནས་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་ཚོན་ཡོངས་སུ་བསྐྱབས་པའི་
ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཞོང་འཕེལ་སྤིང་བྱས་[19]ཡིན་ཀྱང། མདོ་རིང་ལྷགས་ཀྱི་ལྷ་སྐབ་ལོག་མཚོ་ཁའི་
ས་ཁུལ་ལ་ཡིན་པའི་རྒྱ་ནག་དབུས་ཁུལ་བརྩོན་ལས་ཅན་དུ་བསྐྱར་ནས་དབུས་འཕྲོད་མོང་འཕེལ་
འགོ་ཚད་ཆ་སྤྲོད་པ་ལོ་བརྩོན་བྱས། འཕྲོད་རྒྱུག་དུལ་སྤྱོད་ཀྱི་ལས་ལྷགས་གཉིས་ཐབས་བྱས་
གཙོ་བོར་བེད་སྤྱད་དེ་ས་ཁུལ་ཁག་གི་དབུས་འཕྲོད་འཆར་འགོད་ལས་ལྷགས་གི་གཞུང་འབེབས་
བྱས་པ་རེད། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་བར་ཐབས་བྱས་དེ་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་མཐུད་དེ་རྒྱ་ནག་པོ་རྒྱ་
ཡོད་ཀྱང། བཅོས་བསྐྱར་གྱི་དུས་ལུན་རིང་པོར་བའི་ས་ཁུལ་ཁག་རྗེས་སུ་ལྷུས་ཡོད་པ་དང། ལྷ་
མཐུད་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་ལ་བརྟེན་དགོས་ཆགས་པ་དེ་རྒྱང་ཚལ་ཐབས་
བྱས་དེ་གཉིས་ལ་ལྷག་ཡོད། ཐབས་བྱས་དེ་གཉིས་ཀྱི་གཞི་རྒྱུ་དུ་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་རྒྱུན་ས་ཁུལ་
ཁག་དམག་གི་རྒྱུ་གཞིར་སྐྱར་རྒྱ་ཡིན་པ་དང། དེ་ཡང་མོང་དུ་དབྱུང་སྤྱིར་བྱས་ཞིན་པ་བཞིན།
མོང་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་དུ་སྐབར་དམག་འཁོར་ཆེན་པོ་ཡོད། ཡོན་ཀྱང་མོང་པའི་ས་ཁུལ་གཞན་དུ་
སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷ་གྲངས་ནས་བརྒྱུད་ཐབས་བྱས་དེའི་རྒྱུ་ལ་རྒྱང་རྒྱུད་ཀྱི་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ རེ་གྲངས་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ རོན་གྲངས་ཀྱི་འགོ་སྤོང་བར་གྱི་དུས་ལུན་ཕྱི་ལ་
པའི་རིང་མདོ་རིང་ལྷགས་གཞིར་བཞག་པའི་ཞོང་འཕེལ་གྱི་ཐབས་བྱས་དེས་རྒྱ་ནག་གི་མཚོ་ཁའི་
ས་ཁུལ་ལས་གཞན་པའི་ནང་པའི་ས་ཁུལ་བརྩོན་ལས་ཅན་དུ་བསྐྱར་བྱས། ལྷག་པར་དུ་དེར་མ་
ཅ་ཆེ་པའི་བརྩོན་ལས་ལོ་གསར་འཛུགས་བྱེད་པར་སྐལ་འདྲི་དུ་བྱུང་བ་རེད། ཐབས་བྱས་དེ་རྒྱུས་
ལྱིས་སུ་"འཐབ་སྤྱོད་གས་གསུམ་པའི་ཐབས་བྱས་"[20]ཞེས་གྲགས་པ་རེད། ཐབས་བྱས་དེ་ནས་
དམིགས་བསལ་གྱི་ཁེ་ཕན་ཚོར་པའི་ཞིང་ཆེན་གཙོ་བོ་ཁག་ནི་སི་ཁོན་དང། ཀན་སུལ། མཚོ་སྔོན་
བཅས་རེད། ཐབས་བྱས་དེའི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོ་དམག་དོན་ཆེད་དུ་རེད། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་
དབྱ་མོར་སྐྱར་སྤིང་པའི་ལྷ་དུ་སྤྱི་ལུན་རྒྱུ་ལྷག་ཁག་དང། རྒྱ་གར། ཨ་རི་བཅས་འཐབ་སྤྱོད་གས་
གསུམ་གྱིས་མཚོ་ཁ་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་ལ་བཅུ་འཛུལ་བྱེད་དཀའ་བ་བརྩོན་དམག་དོན་གྱི་བརྩོན་
ལས་རྒྱུ་གཞི་རྒྱ་ནག་དབུས་ཁུལ་དུ་གསུམ་འཛུགས་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་རེད། ཐབས་བྱས་དེ་སྤྱི་ལོ་
༡༩༩༥ ལོར་རྒྱ་ནག་དང་ཨ་རིའི་བར་འབྲེལ་བ་ཞི་འཇུག་དུ་སྐྱར་བ་ནས་མཚམས་ཆད་བ་ཞིག་

[19]: རྒྱུར་མཚན། regional development policy.
[20]: རྒྱུར་མཚན། Third Front Strategy རྒྱ་སྐད་དུ་ 三线策略

ལས། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་རྒྱ་ནག་ནང་བཅོས་བསྐྱར་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་མཚམས་ཆད་བ་ཞིག་
མ་རེད། རྒྱ་ནག་དང་ཨ་རིའི་བར་འབྲེལ་བ་ཞི་འཇུག་དུ་སྐྱར་བ་དེས་རྒྱ་ནག་ལ་མཚོ་ཁ་གསལ་དམག་
དོན་གྱི་རྒྱུ་ཁ་མེད་པ་ཆགས་པ་དང། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་བརྩོན་ལས་ཐབས་བྱས་ལ་བསྐྱར་
སྤོག་བྱུང་སྤེ་བརྩོན་ལས་སྐྱར་ལང་ཚོན་སྤྱད་རྒྱུ་ལ་ཆེ་བའི་མཚོ་ཁའི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ལ་སྤོ་བྱུབ་
པ་སྤྱད་པ་རེད། (Wei 2000: 28; Cannon and Jenkins 1990: 36-38; Yang
1997: 20-26)

བརྩོན་ལས་ཅན་དུ་སྐྱར་བའི་ཡོ་ཡང་དེ་ཚོའི་ནང་བོད་རང་སྤོང་སྤོངས་སྐྱར་ལ་སྐྱར་མེད་དུ་ལྷུས་
ནས་བརྩོན་ལས་ཚོགས་ཞོང་འཕེལ་རྒྱང་ཚལ་སྐྱར་མེད་ཅིང། མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་བརྩོན་ལས་
ཞོང་འཕེལ་འགོ་ཚད་ཆ་སྤོང་མཚོ་ཁའི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་སྐྱར་ཡོད། དེ་ཡང་ཐལ་ཆེར་མོད་རང་སྤོང་
སྤོངས་ནང་གི་དམག་གི་རྒྱུ་གཞི་ཁག་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱར་བ་ཞིག་ཡིན་སྤིང་བ་རེད། (Yang
1997: 22) སྤྱི་ཡོངས་ནས་བཟུང་ན། འཐབ་སྤྱོད་གས་གསུམ་པའི་ཐབས་བྱས་ལོག་གསར་འཛུགས་
བྱས་པའི་བརྩོན་ལས་ཅན་ཆེ་བ་དམག་གི་འཐབ་ས་དང་ཚོར་སྐྱར་སྤྱི་ལོ་ཡོད་པའི་མཐའ་མཚམས་ས་
ཁུལ་དུ་མེད་པར། འཐབ་སྤྱོད་གས་གསུམ་གནད་འགག་ཆེ་བའི་ས་ཆ་ཁག་གཉིས་ལྷ་ཆགས་ཡོད།
དེར་བརྟེན་དེས་ཚོགས་ཚོགས་གསལ་པོ་ཡིན་པ་བཞིན་དེ་རྒྱུ་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་
ཐལ་ཆེ་བ་བརྩོན་ལས་ཅན་དུ་བསྐྱར་མེད།

སྤྱོད་གས་གཞན་དེར། མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ཡོ་ཡང་གྱི་མོད་པའི་ས་ཁུལ་ལ་ཐབས་བྱས་དེས་
འཕགས་རྒྱུ་ཆེ་བ་ཐེབས་ཡོད་དེ། ལྷག་པར་དུ་དམ་ཚོལ་སྐྱར་བཞེད་ཀྱི་བརྩོན་ཁང་དང། རྒྱིང་
རྒྱལ་མཚོན་ཆའི་སྤྱི་གཞི་ཁག་ཆགས་པའི་ལྷོ་གནས་ཡིན་པའི་མཚོ་སྔོན་ལ་ཐབས་བྱས་
དེས་འཕགས་རྒྱུ་རྒྱང་ཆེ་བ་ཐེབས་ཡོད། འཐབ་སྤྱོད་གས་གསུམ་པའི་དགོས་མཁོ་ལྟར་ན་ས་ཁུལ་
ཞིག་ལ་རང་མཁོ་རང་སྐྱུལ་གྱི་དབུས་འཕྲོད་རྒྱུ་ལ་ལྷན་དགོས་པས། བྱིན་རྒྱུ་དང། ལན་ལྷན།
ཡང་ན་ཟི་ཡིང་མོང་སྤོང་བཅས་ཀྱི་ཉེ་འཕྲོད་དུ་ཆགས་པའི་མོད་པའི་ས་ཁུལ་ནས་ཞིང་ནགས་དང་
གཞེར་ཁའི་ཚོན་སྤོངས་ཀྱི་ཁ་རྒྱུག་པོ་སྐྱར་བ་དང། དེ་ནས་མཚོ་སྔོན་གྱི་རྒྱལ་རྒྱུན་དང་བྱང་རྒྱུད་
མོད་པའི་ས་ཁུལ་དུ་གཞེར་ཁ་རྒྱུག་འདོན་སྤྱོད་ཆེན་པོ་བྱེད་འགོ་རྒྱགས་པ་རེད། དེ་ལྷན་ཡང།
ཞོང་འཕེལ་གྱི་ལས་གཞི་དེ་ཚོའི་ཞོང་མོད་པ་ཐལ་ཆེ་བ་སྐྱར་དུ་སྐྱར་ཡོད་པས་ཁོ་ཚོ་སྐྱར་བཞིན་
ཞིང་པར་གནས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་ནང་པའི་ས་ཁུལ་བརྩོན་ལས་ཅན་དུ་སྐྱར་བའི་ཐབས་བྱས་དེར་འཕྲོད་རྒྱུག་དུལ་
སྤོང་གྱི་ལས་ལྷགས་སུ། ཡང་ན་"འཕྲོད་རྒྱུག་ཚོན་སྤོངས་བཞི་འབྲེལ་ས་ལས་ལྷགས་"གྱིས་རྒྱལ་

འཕྲོད་ལུས་པའི་དོན་དུ་ཕྱོད་གསེབ་ཁུལ་ལ་ཕྱོད་གསེབ་གྱི་འཕྲོད་བརྟེན་ལྟོགས་དང་། སློབ་གསོ་
ལྟར་གཞིའི་སྒྲིག་བཀོད་ཐོན་ཕྱིན་ལོངས་སྤྱོད་རྒྱ་ལྡན་བཅའ་ཡིན། དེ་ཚོ་མོད་པའི་ས་ཁུལ་ལ་དོན་དུས་
གྱི་ལོངས་སྤྱོད་ཅིག་ཡིན།

དེ་ལྟར་ཡང་། མོད་པའི་ཕྱོད་གསེབ་ཁུལ་གྱི་དུས་ལ་ཞིང་ལོངས་པའི་གནས་སྟངས་ལ་དུས་ལོ་
པར་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་མོད་ནང་ལྷ་སྐོར་ལ་འགོ་དུས་ཉམང་པོའི་ལོ་དང་། ཞིང་གིས་དེ་མཚན་
དུ་མོད་པའི་དབུལ་འཕྲོད་གྱི་ཁར་པོ་ལྷིད་དུ་གཏོང་བའི་ལྷིད་ལྷུས་མི་ལྷུང་བ་ཞིག་གཞན་སྐབས་རིང་
མཚམས་འཛོགས་ལྟེན་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་བ་ཡིན། (Teufel Dreyer 2003 ལ་གཞིགས།)
དུས་ལོ་པོ་པར་གྱི་ཐག་གཅོད་དེ་རྒྱ་ནག་ཁྲིམ་ཡོངས་སུ་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷ་གངས་ནང་ཕྱོད་གསེབ་
ཁུལ་གྱི་གནས་སྟངས་བཟང་དུ་གཏོང་བའི་བཅོས་བསྐྱར་གྱི་ལྷིད་ལྷུས་འགོ་བརྒྱུགས་པ་དང་སྐབས་
ཞེས་བཤེད། ཕྱོད་གསེབ་ཁུལ་ལ་དམིགས་པའི་བཅོས་བསྐྱར་གྱི་ལྷིད་ལྷུས་ཁོངས་སུ་མོད་པའི་ས་
ཁུལ་ལ་ཆེ་བར་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༣-༡༩༩༯ ལོར་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་འགན་གཙོ་བོ་ལམ་ལུགས་
དང་། ཞིང་ལས་ཐོན་ལས་ཀྱི་ཚོ་འཚོང་ཆ་རྒྱུན་[26]ལག་དུ་བཏང་བའམ། ཡང་ན་མཚོ་ལས་ཐོན་
ལས་དང་བསྐྱར་ན་ཞིང་ལས་ཐོན་ལས་ལ་འོན་པོང་བཟང་བ་ཐོབ་པ་སོགས་ལྟར་བཤེད། ལྷིད་ལྷུས་
ལ་འགྲུར་བ་དེ་ཚོ་མོད་པར་བརྟེན་ལྷིད་ཕྱོད་གསེབ་གྱི་འཕྲོད་བརྟེན་ལྟོགས་མོད་ཞིག་དུ་སྒྲིབ་པ་དེ་
སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་ཁྲིམ་ཡོངས་ལའང་འགྲུབ་བཞིན་ཡོད་དུ་གྲོད། གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷ་གངས་ཀྱི་ཐོག་
པའི་དུས་སྐབས་སུ་གཞི་རིམ་སློབ་གསོའི་མཐུན་རྒྱུན་སྲུང་དུ་ལྷུང་དུ་མོད་པོད་རང་སྲོང་སྲོངས་
གྱི་སློབ་གསོའི་སྐོར་ལ་ Iredale et al. 2001: 144-46 ལ་གཞིགས།ཡོད་ལྟར། ལྷིད་ལྷུས་
ལ་འགྲུར་བ་དེ་ཚོ་མོད་པར་བརྟེན་ནས་མོད་པའི་ཕྱོད་གསེབ་ཁུལ་གྱི་སྒྲི་ཡོངས་གྱི་འཕྲོད་བའི་གནས་
སྟངས་ལ་མངོན་གསལ་དོན་མོས་ཡང་རྒྱས་ལྡན་པ་ཡིན།

དེ་ལྟར་ཡང་། བཅོས་བསྐྱར་གྱི་དུས་སྐབས་འགོ་བརྒྱུགས་པའི་འགོ་སྤྱོད་དེར་ཕྱོད་གསེབ་
ཁུལ་གྱི་མོད་པའི་གནས་སྟངས་ལ་ཡང་རྒྱས་ཐོངས་གཅིག་ལྟར་བཤེད་པའི་ཚོ་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷ་གངས་
དང་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གངས་ལྷིབ་པའི་རིང་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཕོང་འཕེལ་ལྷིད་ལྷུས་རྒྱུན་མ་ཚད་
པར་ལག་བསྟར་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་ཉམས་སྐྱོད་དུ་སྐྱར་བཤེད། ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཕོང་འཕེལ་ལྷིད་
ལྷུས་ནང་དོན་དམ་དུ་མཚོ་ཁའི་ས་ཁུལ་ལ་དམིགས་པས་ལ་ཁེ་དབང་སྲུང་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་
ས་ཁོངས་ནང་མ་དང་རྒྱལ་ཁྲུང་ལྟར་སྐྱོད་པོད་ལྟར། ལྷིད་ལྷུས་དེ་བརྟོས་བཅས་
དགོ་མཚན་[27]གྱི་འདུ་ཤེས་གཞིར་བཞག་པ་ཞིག་ཡིན། བརྟོས་བཅས་དགོ་མཚན་གྱི་འདུ་ཤེས་

[26] ལྷུར་མཚན། terms of trade
[27] ལྷུར་མཚན། comparative advantage

གཞིར་བཞག་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཕོང་འཕེལ་ལྷིད་ལྷུས་དེ་ལྟར་ལག་བསྟར་བྱས་པ་ཡིད་དམ་ཞེ་
ན། ལྷུགས་གཅིག་ནས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་རྒྱུད་ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་ཚོང་ཚོགས་གཙོ་བོ་དེ་ཚོ་རིན་གོང་དམའ་
པོར་འཕྲོད་འབྲེམས་བྱས་པ་དང་། ལྷུགས་གཞན་དེ་ནས་བཟུང་སྐབས་ཕོང་འཕེལ་ལོང་ཚད་གཏན་
འཕེབས་དང་འཕྲོད་འབྲེམས་གྱི་ལམ་ལུགས་དེའི་རྒྱུ་ལ་གཙོ་བོ་ཆེད་ས་ཁུལ་མན་རྒྱན་དཔར་གྱི་
སློ་སྐྱར་སྤྱོད་འདས་ལྟར་དུ་བཏང་བཤེད། ལུས་རྒྱུད་ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་ཚོང་ཚོགས་གཙོ་བོ་དེ་ཚོ་རིན་
གོང་དམའ་པོར་འཕྲོད་འབྲེམས་བྱེད་པའི་ལམ་སྤོལ་དེ་གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གངས་ཀྱི་འགོ་སྤྱོད་པར་
རྒྱུན་མཐུད་དེ་གནས་ཡོད། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཞུང་ཁུལ་དུས་ལོ་པོ་པར་གྱི་བརྒྱ་སྤྱོད་
དཔང་ཆ་ས་ཁུལ་ལོ་པོ་པར་སྤྱོད་ནས་སློ་སྐྱར་སྤྱོད་འདས་དངོས་སུ་སྲུང་དུ་བཏང་སྐབས་བསྐྱོད་པས།
དབུལ་འཕྲོད་གྱི་གནས་སྟངས་ལྟར་བཟང་པའི་ཞིང་ཆེན་དང་ས་གནས་ཁག་གིས་རང་ས་གནས་ཀྱི་
ཐོན་ཁུངས་སྐྱར་ལས་མང་པས་གནས་རང་གི་ཆེད་དུ་ཉར་རྒྱལ་བ་བྱུང་བ་དང་། ས་ཁུལ་མན་རྒྱན་
དཔར་བསྐྱར་དུ་མགོ་འབྲེམས་བྱེད་པའི་ཐོན་ཁུངས་ལྟར་དུ་བཏང་བཤེད། དེས་དབུལ་འཕྲོད་གྱི་
གནས་སྟངས་ལྟར་ཞན་པའི་ཞིང་ཆེན་དང་ས་གནས་ཁག་ལ་ཚད་བཅུད་བ་ལྟ་བུའི་ལུགས་རྒྱུན་
ཐོག་ཡོད། དེ་ལྟར་པོད། འཕྲོད་བཅའི་ཞིང་ཆེན་ཁག་གིས་སྐར་བཞིན་རིན་གོང་དམའ་པའི་
ཐོན་སྐྱོད་རྒྱ་ཆ་ལས་ཁེ་སང་གཙོ་བོ་ལ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་མ་རྒྱུར་ལས་ཁང་བ་འཛོགས་སྐབས་
བྱུང་ཡོད་པ་དང་། གྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷ་གངས་ནང་ཞིང་ཆེན་དེ་ཚོ་ཕོང་འཕེལ་གྱི་ལམ་ལ་བཞུད་པར་
ཁག་ལས་རྟོགས་དུས་ལོ་པོ་པར་པའི་འདུའི་མན་ཐོགས་བྱུང་ཡོད། རོན་ལྟར། ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཕོང་
འཕེལ་ལྷིད་ལྷུས་དེས་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་ནང་མ་དང་རྒྱལ་རྒྱུད་ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་གནས་བབ་དེ་
ལས་སྤོག་ལྟེ་ཞན་དུ་བཏང་ཡོད།

མདོ་དོན་སྤྱོད་པོད། བརྟོས་བཅས་དགོ་མཚན་གྱི་ཐབས་ལྷུས་དེའི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོ་ནི་
ཐོན་སྐྱོད་རྒྱས་པ་གོང་མཐོར་གཏོང་བ་དང་། རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་བཟོ་ལས་སྒྲིམ་གཞི་ལུགས་མཐུན་
བཟོ་བ། ཕོང་འཕེལ་གྱི་ལམ་ལ་ལུགས་པའི་མཚོ་ཁའི་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་སྐུལ་འདོད་བཏང་ནས་
རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཕོང་འཕེལ་མཐོར་འདེགས་བྱེད་པའི་ཆེད་དུ་ཡིན། ཐབས་ལྷུས་དེའི་ནང་རང་སོ་སོའི་
ཐོན་སྐྱོད་དགོ་མཚན་གྱི་ཆེད་ལས་རྒྱས་པ་གཞིར་བཞག་ནས་ས་ཁུལ་ཁག་དཔེ་བ་སྤྱོད། དེས་
ན། མཚོ་ཁའི་ས་ཁུལ་ཁག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཟོ་ལས་འབྲུལ་འཁོར་ལ་མང་དོས་འདིན་བྱས་ཡོད་པ་མ་
ཚད། མཚོ་ཁའི་ས་ཁུལ་དེ་ཚོ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་ཁོངས་ནང་མ་ནས་ཐོན་པའི་ཐོན་སྐྱོད་རྒྱ་ཆར་ལས་
སྤོན་དང་གྱིར་འཕྲོད་བྱེད་ལ། ད་དུང་ནང་འདྲེན་ལྷུས་པའི་ཚན་ཅིག་དང་མ་དུལ་བསྐྱེད་བྱེད་
ས་ཞིག་ལ་དོས་འདིན་བྱས་ཡོད། ལྷུགས་གཞན་དེར་རྒྱ་ནག་ནང་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་གིས་མཚོ་
ཁའི་ས་ཁུལ་དེ་ཚོའི་ཆེད་ཐོན་སྐྱོད་རྒྱ་ཆ་ཐོན་སྐྱོད་དང་མཐོ་སྤྱོད་བྱེད་རྒྱ་གཙོ་བོར་བྱེད་པའི་ཐག་

ཡུང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༥ ལོར་བལ་ཕྱི་ལྗོངས་ཚོང་ལ་གཞིགས་ནས་བལ་ཕྱི་ལྗོངས་ཀྱི་གཞིག་ཆ་སྤྲོད་པའི་བྱས་
ན་ཚུན་ལོ་ ༤ ལྷན་ ༡༠ བར་(ཚོང་ལ་ལོ་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༥ ལོར་ས་གནས་དེས་ལ་ལོར་ནས་ལོ་བ་
འདྲུག་བྱས་པའི་བལ་ཕྱི་ལོར་ཚོང་ལོན)ལ་འཚོང་གི་ཡོད། དུས་ལྡན་དེའི་ཡིང་ཡོད་རང་སྤྱོད་ལོར་ས་
དང་མཚོ་སྤོང་གི་ཕྱི་ལོར་ས་འཚོ་པའི་འགྲོ་སོང་། [28] ལྷན་གཉིས་ལྷན་འཕར་ཡོད། དེར་བརྟེན།
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷན་གཉིས་ཕྱི་དུས་མཐུག་ནས་བཟུང་བལ་ཕྱི་ལྗོངས་ཀྱི་གཞིག་གི་དོན་དམ་ཉོ་སྤྲོད་ལུས་པ་
[29] དོན་དེས་ཐོག་བཞི་ཆ་གསུམ་ལྷན་འཕར་ཆག་ཡོད། དེར་བརྟེན། ཉེ་དུས་སོང་པའི་འཕྲོག་
པས་བལ་ཕྱི་སྤོང་སྤོང་ཚོང་ལས་ཚན་དུ་སྤྱད་འདོད་ཤིང་གི་ཡོད།

དེར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་ས་ཁུལ་གྱི་དཔལ་འཕྲོད་མིན་བྱས་པ་ལང་ལང་
འཕྲུར་སྤོང་བྱུང་བ་དེ་ཚོས་སོང་པའི་ལོང་གསེབ་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ཕྱི་ཚོགས་ལ་མན་ཐོགས་བྱུང་
མོད། ལོང་གསེབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་དེ་ཚོར་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ལས་རིགས་ལྷན་འཕེད་པར་བརྟེན་སོང་བ་
དུས་མཚུངས་པའ་དང་། ལྷན་གྱི་ལྷན་གསུམ་ཚོང་ཚོགས་སྤོང་ཤིང་པ་ལས་འདམ་ག་གཞན་
མོད། དུས་མཚུངས་སུ་ལྷན་གྱི་མཚོ་ཁའི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ནང་འཕྲན་ཚོང་གི་གནས་བབས་བཟང་
པའི་ཐབས་བྱས་། [30] ལས་ཚོང་བྱུང་བར་བརྟེན་ཚོས་ཕྱི་ལྗོངས་ཀྱི་ལྷན་གྱི་ས་འཕྲོག་པའི་ཆེ་བར་སྤོང་
སྤོང་བྱས་པ་དང་། དེ་དུང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དུའི་བར་སུ་མཐུང་དེ་ལས་ལྷན་ས་
སྤོང་དུ་བཏང་བ་དང་། དཔལ་ཚོང་སྤོང་ས་མགོ་ས་བྱས་པར་བརྟེན། ལྷན་གྱི་དུས་ལུགས་གཞུང་གིས་
ལུ་ལྷན་གྱི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ས་སྤོང་པའི་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་གྱི་དུལ་འཕོར་ཞིང་ཆེན་སོ་སོའི་སོ་
དེའི་སྤོང་སྤོང་གི་ཡོང་འབབ་དང་བཟུང་བ་ཡིན་ན་སུ་མཐུང་ལྷན་དུ་སོང་ཡོད། དེ་དུས་སོང་རང་
སྤོང་སྤོང་གི་དཔལ་འཕྲོད་ནས་ལ་ཉམས་སྤྱད་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། ལུ་ལྷན་གྱི་ཞིང་ཆེན་
གཞན་དག་ཡུང་ས་ཕྱོགས་སུ་ལྷན་གྱི་ཞིང་ཆེན་གཞན་ཚོའི་རྗེས་སུ་བྱས་པའི་ལོང་ཡོད།

དེ་འདྲི་གནས་སྤངས་ཡོག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལྷན་གཉིས་ཕྱི་དུས་དུའི་བར་འཚར་གཞི་སྤོང་ནས་
འདྲིང་བ་བཞིན། ལྷན་གྱི་དུས་ལུགས་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དུའི་བར་ལྷན་གྱི་
ལུ་ལྷན་ས་ཁུལ་ཁག་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་མཐོང་ཆེན་ཤིང་འགོ་བཟུགས་པ་རེད། ལས་གཞི་དེ་
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོའི་ ༤-༦ དུལ་ལྷན་འཚར་གཞི་དང་། ལོ་ལྷ་ཚོན་འཚར་གཞི་དགུ་པའི་(༡༩༩༤-
༡༩༩༥)ནང་ལུ་ལྷན་སྤོང་འཕྲོད་གཚོ་སོང་བཟུང་བ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་ལུ་ལྷན་སྤོང་འཕྲོད་ཆེན་
མོའི་ཐབས་བྱས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་སོགས་འཕེལ་ཐག་ཚོང་པའི་མིན་བྱས་མི་ལྷན་བ་ཞིག་འགོ་

[28] ལྷན་མཚན། general cost of living
[29] ལྷན་མཚན། actual purchasing power
[30] ལྷན་མཚན། competitive advantage strategy

བཟུགས་ཉེ་བལ་བསྟར་བྱས་པ་རེད། ལུ་ལྷན་སྤོང་འཕྲོད་ཆེན་མོའི་མིན་བྱས་ལག་བསྟར་བྱས་
པ་དེས་ལོ་ལྷ་ཚོན་འཚར་གཞི་བཟུང་བ་ཆེན་པོར་བྱས་པ་ལྷ་བྱ་བྱུང་ཡོད། དེ་དུང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥
ལོར་ལུ་ལྷན་སྤོང་ལམ་ལུགས་ལ་བཅོས་བསྟར་བྱས་པ་དང་། དེའི་རྗེས་ཕྱི་ལོ་གཉིས་ནང་དེ་དང་དེ་
འདྲི་ལོར་མིན་གྱི་བཅོས་བསྟར་བྱས་པ་སོགས་ལྷན་ལོངས་རིམ་པའི་བཅོས་བསྟར་ལག་གཞིག་
གིས་ཡུང་ལུ་ལྷན་ས་ཁུལ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བར་མན་ཐོགས་བྱུང་ཡོད། མིན་བྱས་དེ་ཚོ་བཟུང་
ཞིང་ཆེན་ལག་ནས་ཁུལ་འབབ་དུལ་འཕོར་མང་པོ་ཞིག་མིན་གཞུང་གི་བར་མཚོན་ནང་སྤྱིར་སྤོང་
བྱུང་ནས། མིན་གཞུང་གིས་ལས་གཞི་གསར་བ་དེ་ཚོར་འགྲོ་སོང་གཏོང་བུ་བ་བྱུང་བ་རེད། (Liu
and Lin 2001: 96-98)

དེར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་ས་ཁུལ་ལྷན་གྱི་ལྷན་ལ་འགྲོ་སོང་གཏོང་ཚོང་
དང་ས་འཕྲོག་ཤིང་ཚོང་མཚོ་ལུ་སོང་ཡོད་པ་དང་། དཔལ་འཕྲོད་གོང་འཕེལ་འགྲོ་ཚོང་སྤྱད་དུ་སོང་
ཡོད་པ་མ་ཚད། ལྷན་ས་འགྲུ་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
མཚོ་སྤོང་ནང་སོང་རང་སྤོང་སྤོང་ས་སུ་བྱུང་གོང་འཕེལ་འགྲོ་ཚོང་སྤྱད་པོ་བྱུང་མོད་ཡུང་། ཕྱི་ལོངས་
ནས་བཟང་ན། དེ་སྤོང་སྤོང་ལོན་པའི་ལུ་ལྷན་ས་ཁུལ་ལ་གསོན་ཉམས་བྱས་པ་དང་། དཔལ་
འཕྲོད་རྗེས་སུ་ཕྱི་ལྷན་ལ་འཕྲུང་བ་ལྷིན་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོར་ལུ་ལྷན་ས་ཁུལ་ལ་སོ་
ནས་སོ་ཕེགས་བྱུང་བ་རེད། དེས་ཁུལ་དེའི་དཔལ་འཕྲོད་གོང་འཕེལ་ལ་མན་ཐོགས་བྱུང་བ་དང་།
དུས་མཚུངས་སུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༦ ལོ་བར་ཞིང་ལས་སྤོང་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ཚོང་ཆ་
ཆུན་མཚོགས་སུ་གོང་མཚོར་བཏང་བ་རེད། ལྷན་བཟེ་ནས་ས་མཚན་དུ་བཟུས་པར་བརྟེན་ཕྱི་ལོ་
༡༩༩༤ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོ་བར་ཕྱི་གནས་སྤངས་དང་མི་འདྲ་བར་ཞིང་ལས་གཚོ་སོང་བྱས་
པའི་ལུ་ལྷན་གྱི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ལ་དཔེ་སླུ་བལ་པའི་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
ལྷན་
(Fischer, 2005: chap. 2 ལ་གཞིགས།)

རྟོག་ཞི་བཟུ་པའི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོའི་བར་མི་ནང་གཚོ་ཆེར་ལྷན་གྱི་གཞུང་གི་ཁ་གསལ་
རོགས་དུལ་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་དུས་སོང་རང་སྤོང་སྤོང་ས་ནང་དཔལ་འཕྲོད་གོང་འཕེལ་བྱུང་བའི་
སྤོང་སྤོང་འདྲུག་སྤོང་སོང་རང་སྤོང་སྤོང་ས་ནང་གོང་འཕེལ་དང་མང་དགོས་པ་བྱུང་ཡོད་པ་བཟེན་
པ་རེད་ཡུང་། ལོང་འཕེལ་དེ་ལུས་ལ་ཚོན་བ་ཞིག་བྱུང་མོད། དེ་ལྷན་ལའང་། སོང་རང་སྤོང་སྤོང་ས་
ནང་བྱུང་བའི་དཔལ་འཕྲོད་གོང་འཕེལ་དེ་འདས་པའི་ལོ་ལྷ་བཟུའི་རིང་རིམ་བལ་འཕྲུང་བ་སོང་
པའི་ལྷན་གྱི་ས་ཁུལ་སོ་སོའི་གོང་འཕེལ་མིན་བྱས་ཀྱི་ཆ་གསལ་གི་ལོན་པ་དང་། ལྷན་ས་དུ་ལྷ་
ནག་གིས་སོང་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་བཅོན་འདྲུལ་བྱས་པ་དང་། རྗེས་སུ་དེ་ཚོ་ལྷན་གྱི་ལྷན་ལྷན་ལྷན་
ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་སྤོང་གསུམ་ནང་གོང་སུ་གཞིག་བྱུང་བྱས་པའི་བྱུང་འཕྲས་གི་གཞི་དེད། སོང་པའི་ས་

ལུས་ཁག་རྒྱ་ནག་གི་འོངས་སུ་གོང་ལུ་གཅིག་རྒྱུ་ལྷན་པ་བརྒྱད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འོང་པའི་ས་
ལུས་ཁག་འཐབ་རྩལ་སམ། ཡང་ན་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་འོང་རང་སྤྱོད་རྒྱུ་ལོང་ས་གཙོ་ཆེར་
འཐབ་རྩལ་དང་། མཚོ་སྔོན་གཙོ་ཆེར་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་སྤོང་ཆེད་མེད་སྤྱོད་བཅུད་ཡོད་
བ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འོང་པར་ཐག་གཅོད་ཀྱི་དབང་ཚ་ཅུང་ཙམ་ཡང་མ་སྤྱད་པར་གཏན་
འཛུགས་བྱས་པའི་ས་ལུས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་འཆར་གཞི་ལག་བརྟུང་བྱས་པའི་དུས་རིམ་གྱི་འདུ་
མང་འོའི་སྐབས་ཚོན་པའི་རྗེས་འབྲས་དེ་ཆོ་འོད་པའི་ས་ལུས་ཁག་གིས་སྤོང་དགོས་བྱུང་བ་རེད།
དེའི་དོན་དུ་འཆར་གཞི་དེ་ཆོ་འོད་གཏན་འཛུགས་བྱས་པ་ལྟར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འོང་པའི་ས་
ལུས་ཁག་ལ་ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་སྤྱད་པ་རེད།

རྒྱ་ནག་གིས་འོང་པའི་ས་ལུས་ཁག་དགོས་མཁོ་འདྲ་མིན་ཆེད་མེད་སྤྱོད་བཅུད་བ་དང་། དེའི་
དོན་དུ་འོང་པའི་ས་ལུས་ལ་ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་སྤྱད་པ་གཉིས་མཚན་ཚུན་བརྟུང་བ་ཡིན་ན། རྒྱ་
ནག་གཞུང་གིས་འོང་པར་སྤྱད་པའི་ས་གསལ་རོགས་དངུལ་གྱིས་འོང་པའི་ས་ལུས་མེད་སྤྱོད་བཅུད་
ནས་རྒྱ་ནག་ལ་ཚོབ་པའི་ཁེ་བན་གྱི་ཁ་གསལ་རྒྱུ་ཡིན། གང་ཡིན་ཞེ་ན། ས་ལུས་ཀྱི་མིང་བྱས་
ལག་བརྟུང་བྱས་པར་བརྟེན་སྤོང་གུན་ཚོག་མཁུ་ཚོར་མིང་གཞུང་གི་ས་དངུལ་འཚོབ་ཀྱི་ཡོད་
པའི་ངེས་པ་མེད་པས་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་བརྒྱུད་རིམ་འོང་པའི་འཕྲོད་བཅོས་སྤྱི་ག་གི་ཁྱར་
མོ་དོན་དམ་ཚོག་ལས་ཁ་ཚོག་མཁུ་ཚོའི་ལྷན་པའི་ཚོག་ཏུ་སྤྱུངས་ཡོད། འོད་པའི་ས་ལུས་ཁག་ཏུ་
ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་དང་མ་འཛོག་མང་ཆེ་བ་མིང་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་དང་། འཕྲུལ་སྤྱོད་
ལས་གཞི་ཆེ་བྱས་ནང་འཆར་ས་ནས་ཐེན་ཡོད་པས། ས་གནས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ནང་ཁ་
གསལ་རོགས་དངུལ་དང་མ་འཛོག་ཏུ་ལམ་ཁུབ་ལྟུང་མེད། དེར་བརྟེན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འོང་
པའི་ས་ལུས་མེད་སྤྱོད་བཅུད་བ་དང་། འོད་པར་སྤྱད་པའི་ས་གསལ་རོགས་དངུལ་གཉིས་སྤྱད་ལས་
སྤྱོད་པའི་སྤོང་ལས་དོ་སྤོང་ལས་མེད་པར་སྤྱུར་ཡོད། དེ་འདྲའི་གནས་སྤངས་འོག་དཔལ་ལྷན་འོངས་
པའི་མི་མང་ཚོ་འགྲུལ་ལུགས་ལྷན་ལ། རྒྱུན་མི་ཆད་པར་གོང་འཕེལ་འགོ་བཙུག་པའི་ལས་རིགས་
དེ་ཆོ་འོད་ལུགས་པར་དཀའ་ངལ་དེ་ལས་ཆེ་བ་བཟོས་ཡོད།

དེར་བརྟེན། འདིར་གནད་དོན་གང་ལ་འབྲེལ་བ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད་དམ་ཞེ་ན། འོད་པའི་ས་ལུས་
ནང་གི་ལོགས་ནས་ས་དངུལ་འཕོར་ཆེན་བཅུད་བ་བརྒྱུད་འོད་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་ལ་སྤྱོད་
འདེད་གཏོང་བྱུང་མིན་གྱི་གནད་དོན་ཙམ་མ་རེད། དོན་དེའི་ཚོག་དེ་ལྟར་བྱས་པ་ཡིན་ནའང་འོད་
ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་ལ་སྤྱོད་འདེད་གཏོང་བྱུང་གི་མེད་པ་མིག་མཚོང་ལག་ཐིག་དུ་མཚོང་རྒྱ་
ཡོད། དེ་ལས་ཁ་ཆ་དགོས་གཏུག་གི་གནད་དོན་ནི། མིང་གཞུང་གིས་སྤངས་འཛོན་ནན་མོ་སྤྱོད་
བ་དང་། ས་གནས་འོད་པའི་དགོས་མཁོ་དང་མ་བརྟུན་པར། དེ་ལས་སྤྱི་ལོགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་

གཞིར་བཞག་ནས་འོད་པའི་ས་ལུས་དུ་བཅོས་མའི་སྤྱོད་འདེད་བཅུད་པའི་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་
དེ་ལྟ་བུས་ས་གནས་ཀྱི་འོད་པ་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་འོངས་ནས་སྤྱུང་བཅུད་
བྱས་པར་བརྟེན་ཐམས་ལུགས་འབྲས་གང་དང་གང་ཡོད་མིང་གཏན་དོན་དེ་རེད། གཞུང་གི་
ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཆ་གསལ་སྤྱོད་གསལ་བ་དང་། མིང་གཞུང་གི་དགོས་མཁོ་སྤྱོད་པར་སྤྱོད་བསམ་རྒྱུ་
དག་ཡིན་མཁུ་ཚོ་ལས་སྤྱོད་དེའི་ནང་ཁེ་བན་འཛོབ་མཁུ་ཡིན་ཀྱང་། ཁོ་ཆོའི་གངས་འཕོར་
ཅུང་ཤས་རེད། དཔེར་ན། རྒྱ་ལོ་ 2002 ལོར་འོད་པར་སྤྱོད་སྤྱོངས་ཀྱི་ཚོན་བཟོ་ལས་ལས་ཀྱི་དུ་
བརྒྱ་ཆ་ 12 རྒྱལ་ཁབ་ལ་དབང་པའི་ལས་ཁུངས་ནང་ལས་ཀ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ལས་སྤྱོད་དེ་
ཆོའི་ཚོན་བཟོ་ལས་གྲངས་འཕོར་གྱིས་འོད་པར་སྤྱོད་སྤྱོངས་ཚོན་ཡོངས་ཀྱི་ལས་ཚོལ་རྩལ་ལུགས་
ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ 99 དང་། རྒྱང་ཁྲུལ་ལུས་ཀྱི་ལས་ཚོལ་རྩལ་ལུགས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ལྔ་བརྒྱ་ཙམ་ལས་ཐིག་
ཀྱི་མེད། (CSY, 2005: table 5-4, 5-8, 5-11, 5-20 དང་། 5-21 བཅས་གཞིར་བཞག་
ནས་ཅིས་རྒྱུ།) དེ་འདྲའི་གནས་སྤངས་འོག་སྤྱི་ཡོངས་ནས་བཙད་ན། རྒྱང་གུན་ཚོག་མཁུ་ཚོ་
སྤོང་སྤོང་ཅ་བ་ནས་མེད་བཟུ། ཡང་ན་ཅུང་ཙམ་ལས་མེད་པར་བརྟེན། གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་
ནང་ལས་གཞི་གོ་སྐབས་མེད་པའི་འོད་པར་སྤྱོད་སྤྱོངས་ཀྱི་ཚོན་བཟོ་ལས་མི་འཕོར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ 12
ལས་སྤྱོད་པའི་འོད་པ་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་དེར་བརྟེན། ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་གྱིས་ཉམ་ཐག་པའི་
མི་མང་ལ་ལས་ལུགས་དང་། དཔལ་འཕྲོད་གསོག་སྤྱོད་ཀྱི་གོ་སྐབས་སྤྱོད་དགོས་པ་ལས། འཕྲོད་
སྤྱོད་ལས་ལོག་གི་འཕྲོད་པ་དེ་སྤྱོད་ཀྱི་གཏོང་ཐབས་བྱས་ན་ནོར་བ་རེད།

3. ཁ་གསལ་རོགས་དངུལ་ལ་སྤྱོད་སྤྱོངས་འཛོན་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་དམ། ཁ་གསལ་
རོགས་དངུལ་གྱི་ཁེ་བན་སྤྱོད་པ་འཛོབ་ཀྱི་ཡོད་དམ།

དེ་ཡང་གོང་དུ་སྤོང་མིན་པ་བཞེན། ཚོན་ཅིས་རོགས་དངུལ་[31]ཆར་མ་འོད་པར་སྤྱོད་སྤྱོངས་
ཀྱི་མིང་གཞུང་བརྒྱུད་དེ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། རྒྱངས་ནང་གི་ས་འཛོག་ལས་ཆེ་བ་མིང་གཞུང་
ལ་དབང་པའི་ལས་ཁུངས་བརྒྱུད་ནས་ས་འཛོག་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། དེས་མ་ཆད། དེ་གཉིས་མཚན་
གཅིག་ལ་གཅིག་འབྲེལ་རེད། དེ་ཡང་གྱི་ལོ་ 2002 ལོར་འོད་པར་སྤྱོད་སྤྱོངས་ཀྱི་དུ་གཞུང་གི་ཡོང་
འབབ་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ 29 རྒྱང་གཞིའི་འཕྲུལ་སྤྱོད་ཆེད་འགོ་འོད་བཅུད་ཡོད་(ས་འཛོག་བྱས་པར་གོ་
དགོས)ཀྱང་། རྒྱ་ནག་ཚོན་ཡོངས་སུ་ལོ་དེར་ཆང་གཞིའི་འཕྲུལ་སྤྱོད་ཆེད་མིང་གཞུང་གི་ཡོང་

[31] རྒྱུར་མཚན། budgetary subsidies

ལྷ་མ་འཛོལ་བྱེད་པ་དང་། ས་གནས་ཀྱི་ལས་མི་ལྷ་ལྷ་ཡིན་པ་ཉེས་པ་དེས་པ་དེད། དེར་བརྟེན།
ལས་གཞི་གང་ཡང་དུང་བ་ཞིག་ལག་བརྱུང་བྱེད་སྐབས་ཁེ་ལས་དེ་ཚོ་རྒྱལ་ཡོངས་རིམ་བཞི་ཁེ་
ལས་དང་བརྒྱུད་པ་ཡིན་ན་ལས་ཚོང་རྒྱུད་པ་ཡོད་ཀྱང་། ས་གནས་ཀྱི་ཁེ་ལས་དེ་ཚོར་སྤྱད་པའི་མ་
དུལ་རྣམས་ས་གནས་དེ་དང་ཡི་དུལ་པ་འབྱོར་སྤྱི་ཚོགས་ནང་འབྲོར་རྒྱལ་བྱས་ནས་ཉེས་པ་ཀྱི་
ཕོགས་ལྷ་བཟོ་གི་མ་དེད། དེས་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་དང་མ་འཛོལ་གི་ལུས་རྒྱུད་ལུགས་རྒྱུན་
ཚེ་རྒྱ་གཞོང་བ་དང་། དཔལ་འབྱོར་སྤྱི་ཚོགས་དེས་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་ལ་རྒྱལ་རྒྱུན་བཅོམ་
ཚོང་རྒྱུ་བཟང་ནས། དུས་ལྡན་རིང་མོའི་རིང་ལྷ་མ་དེར་དཔལ་འབྱོར་མོང་འཕེལ་རྒྱུ་ལྟར་དེ་
ཡོད་གི་དེད།

རྒྱ་མཚན་དེ་གཞིར་བཞག་ནས་མོང་པའི་ས་ཁུལ་གྱི་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་དང་། སའམ་པ་
སོགས་མོང་པ་རྒྱལ་ཞེན་ཅན་མང་པོས་སློབ་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་གཞན་དག་ནས་མོང་པའི་ས་
ཁུལ་ལ་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་དང་མ་འཛོལ་སོགས་ལག་རྒྱུད་པ་ཡིན་ནའང་དེ་ཚོ་ས་ཁུལ་སོ་
སོར་སྤྱིར་ཕོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་མོང་གི་ཡོད། མཐའ་མའི་དབུད་ཞིབ་ཀྱི་རྒྱལ་དུ། ལག་ཉེ་སྦྲར་
སོང་དང་དུའི་རྒྱ་རྒྱུན་ཚོར་མ་སྤོགས་བརྒྱུས་ནས་བསམ་གཞིག་བྱས་པ་ཡིན་ན། རྒྱ་ནག་
གཞུང་གིས་མོང་པའི་ས་ཁུལ་ལ་ཁ་གསལ་རོགས་དུལ་སྤྱད་པའི་ཁེ་ལས་ཀྱི་ཁོང་ནས་སྤྱིར་ཕོག་
བྱས་པའི་དུལ་འབྲོར་གཞོག་འཕྲི་བྱས་ནས་ས་གནས་མོང་པར་དངོས་སྤྱོད་པའི་སྤྱི་ཚང་དང་།
དུལ་འབྲོར་། ཞིང་མས་མོང་འཕེལ། ཚད་གཞི་དེས་ཅན་ལས་མོང་པའི་འབྲོང་བརྟེན་རྒྱ་རྒྱུ་
གཉེ་སོགས་ཀྱི་རོ་མོར་མོང་པའི་ལག་རྒྱ་དངོས་སྤྱོད་པའི་དུལ་འབྲོར་ལྱུང་ཅེས་དེ་མོང་པར་
ནས་དུང་བ་ཞིག་ཡིན་པེས་དེད། དེར་བརྟེན། རྒྱལ་ཞེན་ཅན་གྱི་མོང་པའི་གསལ་བྱུང་གོ་བ[35]དེ་
ཚོས་མོང་པར་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ནང་གི་མོང་པའི་ས་ཁུལ་ཚང་མ་རང་སྤོང་སྤོངས་གཅིག་གི་འོག་རྒྱ་
རྒྱུ་ལ་བཟང་ནས། མཚོ་སྤོང་ཞིང་ཚེན་གྱི་རྒྱ་འདམ་ལུང་གཞོར་རྒྱ་ལྷ་གཞོར་ས་ཁུལ་ནས་གཞོར་
ཁ་དང་། རྫོ་རྒྱལ་སྤོག་འདོན་བྱེད་པར་རིན་ཏོང་ལེན་པའི་སོ་བ་རང་སྤྱད་པ་ཡིན་ན། མོང་གི་དེར་
རབས་དཔལ་འབྱོར་སྤྱི་ཚོགས་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མན་ལུས་ཞན་པ་དང་། རང་གི་ཁེ་ལས་
ཁོ་ནར་དམིགས་པའི་སྤྱི་དབུས་དེ་ཚོ་ལག་བརྱུང་བྱས་ཉེ་བས་གསལ་པའི་ཡོང་འབབ་ལས་རྒྱལ་
པའམ། ཡང་ན་དེ་དང་མཉམ་པ་ཞིག་བཟོ་བྱས་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་གནས་ལུགས་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད།

[35] རྒྱུར་མཚན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ནང་གི་མི་རིགས་ལྷ་བརྒྱུད་ལྷ་གཞོར་ཚང་མ་སྤོང་གོ་བ་ཡིན་པར་དོས་
འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་མི་སྤྱད་པའི་གངས་རྒྱུང་མི་རིགས་ལྷ་བརྒྱུད་ལྷ་དེ་ཚོ་རྒྱ་མི་མ་དེད། དེར་བརྟེན་
འདིར་དུའི་འདི་ནང་ Chinese ཞེས་པ་དེ་སྐབས་བརྒྱུན་སྤྱད་གོ་བར་བརྒྱུད་ཡོད།

མོང་འཕེལ་ལ་སྤྱད་པའི་འཕོག་རྒྱུན་དང་། མོང་འཕེལ་ལ་མན་པའི་མཐུན་རྒྱུན།

༥༤

མོང་ལ་རང་གི་དཔལ་འབྱོར་མོང་འཕེལ་ལ་མན་པའི་
དགོ་མཚན་གང་དང་གང་ཡོད་ནམ།

རྒྱུར་མོང་ནི་མོང་འཕེལ་མ་མོང་པའི་ལུང་པ་ཞིག་ཡིན་ཀྱང་། དེར་དཔལ་
འབྱོར་མོང་འཕེལ་གཞོང་བར་མན་པའི་མཐུན་རྒྱུན་ལག་ལོ་ཡོད་དེ། མོང་ནང་
རང་སྤྱད་དུང་གཞོང་ཁའི་ཚོན་ཁུངས་མང་པོ་ཡོད་པ་དང་། མོང་གི་ནགས་
ཚལ་དེ་ཚོ་ལྷིབ་ཚའེ་བཟོ་ལས་ཚེད་མེད་སྤྱི་དགོང་ཚོགས་པ་མ་ཟད། མོང་གི་
སོག་ཚགས་དང་སྤོན་རྒྱ་གང་སར་སྤོན་གསལ་ཡོད། རྒྱ་ནག་ནང་མོང་ནི་རྒྱ་
སྤོག་ཚོན་ཁུངས་ལག་ལོས་ཡང་གཞིས་པ་ཡིན་པ་དང་། ས་འོག་ཚ་རུས་མོན་
ཁུངས་ཡང་དང་པོ་ཡོད།

དེས་མ་ཚད། མོང་གི་རྒྱ་ནག་ལའི་ལུས་སྤོངས་དང་། གཞོང་པའི་
དཔངས་ཁོང་གི་ལུས་ལོ་མས་གཞིས་ལུགས། དུང་མོང་གི་ཚོས་ལུགས་
དང་ལོ་རྒྱལ་གྱི་གནའ་ལུས་མང་པོ་བཅས་ནི་མོང་དུ་ལུས་སྤོང་སྤོང་འཚམ་གོང་
སྤོལ་གཞོང་པའི་གཞི་རྒྱུན་ལག་ལོ་ཞིག་ཡོད།

མོང་གིས་ས་ཁོངས་རང་སྤོང་གི་ཞིམས་སོལ་འོག་སྤྱད་དུང་གི་
གཞུང་གི་བཀའ་འཛོལ་ལུས་ནས་མོང་གི་དཔལ་འབྱོར་མོང་འཕེལ་མཐོ་གས་
ལྷ་གཞོང་པའི་བྱེད་ཐབས་ལག་བརྱུང་བྱེད་ཚོགས་མཐའ་མ་དེས། ལུང་དུང་
སྤྱི་དགའ་དང་སྤོན་རྒྱའི་ཞིང་ཚེན་གྱིས་མོང་ལ་རོགས་དུལ་འབྲོར་ཚེན་
སྤོང་གི་ཡོད་པ་དེས་ལུང་མོང་ལ་མན་ཚེན་པོ་སོགས་ཀྱི་ཡོད།

13

མོད་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་གཏོང་བར་དཀའ་ངལ་གཏོང་པོ་
གང་དང་གང་འབྲུད་ཀྱི་ཡོད་དམ།

ད་ལྟ་མོད་ལ་ཐུན་པའི་དཀའ་ངལ་གཏོང་པོ་དེ་ཚོ་ལྟོད་ལུས་པ་རྒྱུ་བ་དང་།
ལུས་པའི་འབྲུད་ལྷན་དང་མཛུགས་ཀྱི་དཀའ་ངལ། ལེས་འཛོལ་ལྷན་པའི་
མི་རྣམས་ཀྱི་དོ་དམ་ཚགས་ཚུད་པོ་མེད་པ། དཔལ་འཕྲོད་
ཀྱི་ལུས་པ་ཞེན་པ། ཞིང་ཆེན་དང་རང་སྤོང་སྤོངས་གཞན་དང་བཟུང་ན་རང་
སྤོང་ལ་ལྷན་ཞུན་ཞེན་པ་བཅས་དེད། དེར་བརྟེན། མོད་ཀྱི་མི་རིམ་མོད་མི་རིམ་ཚོ་
ལྟོད་ཡོང་འབབ་ཏུ་ཅང་དམའ་པོ་དེད།

ལྷོ་མོ་ ༢༠༠༡ མོད་རྩི་གཞི་ཨང་ ༡༩ (མོད་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ལོང་འཕེལ་
ལ་ཐུན་པའི་འགོ་བོ་ཚུན་གཏོང་པོ་ཁག་ཤི་ལོང་གི་རྩི་གཞི་དང་གཞིགས་པ་ཡིན་
པ་དང་། རྩི་གཞི་ཨང་ ༢༠ (མོད་ཀྱི་གཞུང་ལམ་རྒྱུལ་འཛིན་རྩི་རྒྱུར་ལག་ཏུ་
གཏོང་བུ་བམ)དང་། རྩི་གཞི་ཨང་ ༢༥ (ཚེ་རི་རྒྱུར་མེ་འཕོར་རྒྱལ་ལམ་
འཇུགས་རྒྱན་ལྟེང་དགོས་མཁ) ད་དུང་རྩི་གཞི་ཨང་ ༢༩ (དེང་རབས་ཀྱི་ཡིག་
ཐམ་དང་ཚོགས་འཛིན་རྒྱུ་གཏོང་བཅས་ལྟར་རྩི་གཞི་འདི་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད།)

ཨཱ་ཁི་ཏུ་ཟི་ཤུར།

(Andrew Fischer)

མོད་གི་རྩི་གཞི་ལ་རིམ་པ་དེ་ཚོ་འོ་ནང་དང་། ལྷག་པར་དུ་མོད་གི་རྩི་གཞི་དང་ནང་དོན་གཞིགས་པ་ཡིན་
པའི་ལྷོ་མོ་ ༢༠༠༡ མོད་རྩི་གཞི་ཨང་ ༡༩ ལྟར་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་རྗེས་ལུས་
ཡིན་པའི་རྒྱ་ཚུན་གཏོང་པོ་ལྷན་དེའི་ས་ཁམས་ཁོར་ལུག་དང་། ས་བབས་ཀྱི་ལྷན་ཚོས་མོགས་

ཡིན་པར་བཤད་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡང་། ལྷིང་ཁོ་ཚོས་དངས་པའི་རྒྱ་མཚན་མང་པོ་ཞིག་ཚགས་ཅམ་
བདེན་པ་ཡིན་ལྟར། ཁོ་ཚོས་མོད་སྤོང་ལ་བཤད་པའི་གནས་སྤངས་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་མིས་མོད་ལ་
དཔང་རྒྱུར་བུས་པར་བརྟེན་ལུས་ལྟར་ཡོད་པའམ། ཡང་ན་རྒྱ་མིས་གཏོར་བའི་གཏོར་ནས་བྱུང་
ཡོད་པ་སྤང་མེད་ཏུ་བཏང་འདུག དམེར་ན། ལྷོ་མོ་ ༡༩༥༠ ལ་གངས་ནས་བཟུང་མོད་རང་སྤོང་
སྤོངས་ནང་གནས་ཚུན་བའི་དམག་དཔུང་གིས་ས་གནས་ཀྱི་ཚོན་ལྷངས་དང་དཔང་ཆེད་ཚོགས་
གཞོན་ལུགས་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་རྒྱུད་ཡོད། ལྷོ་གས་མང་པོ་ཞིག་ནས་བཟུང་ན་ད་ལྟ་རྒྱ་ནག་གཞུང་
གིས་གལ་ཆེན་པོར་རྩི་པའི་རྩིད་བུས་མང་པོ་ཞིག་དོ་སྙོམས་མེད་པའི་གནས་སྤངས་དེ་ཚོ་ལོ་
བསྐང་བྱེད་པར་དམིགས་པ་ཞིག་དེད། ལྷོ་མོ་ ༢༠༠༡ མོད་རྩི་གཞི་བརྒྱ་པའི་བར་མའི་ནང་མེར་
རྩོམ་ཀྱི་རྣམ་པ་ལྷན་པའི་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ཞིང་ལས་རྩོམ་གཞི་དེ་ལྷན་དེའི་མོད་འཕེལ་ཀྱི་
འགོ་བོ་ཚུན་དུ་བྱུང་ཡོད། ཁོ་ཚོས་མེར་རྩོམ་ཀྱི་རྣམ་པ་ལྷན་པའི་ཞིང་ལས་རྩོམ་གཞི་ཟེར་བ་དེ་
ལས་ཆེར་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་གི་འཚོང་འབྲེལ་ས་ལྟེང་མཁན་ཁེ་ལས་ཀྱིས་མེར་རྩོམ་ཀྱི་རྩི་
ནས་ལྷན་དེའི་ཞིང་ལས་ཚོན་ལྟེང་ཀྱི་རྒྱ་ཆ་དང་ཚོན་ཚོགས་ལྷན་ས་འཚོང་འབྲེལ་ས་ལྟེང་ཀྱི་ཡོད་པའི་
ལས་རྩོམ་ལ་ཟེར་བའི་ཀྱི་ཡོད་པེས་དེད། དོན་དངོས་ཚོགས་དེ་མོད་པའི་རྩོམ་རྒྱན་ཀྱི་ཞིང་ལས་ཚོན་ལྟེང་
ལས་ལུགས་གིག་ལ་ཡིན་པར། རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གི་རྒྱན་མོང་ཅན་དུ་འབྱུང་བའི་ལས་འབྲུག་
ཀྱིས་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་ལུས་དུ་བཞག་པ་ཞིག་དེད།

མཐའ་མ་དེར། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ཚོགས་ནང་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་
མོད་ཏུ་གཅིག་སྦྲེལ་བྱེད་པར་དཀའ་ངལ་འབྲུད་ཀྱི་ཡོད་པར་བརྟེན་ལྷན་དེར་དཔལ་འཕྲོད་མོད་
འཕེལ་ཡོང་གི་མེད་ཅེས་རྒྱ་ནག་གཏོང་པོར་འཛིན་པའི་རྒྱན་གཏན་ཀྱི་འདོད་ལྷན་ཞིག་ཡོད། རྒྱ་
ནག་གིས་མོད་ལ་བཅོན་འཇུག་བུས་པ་དང་བཟུན་མོད་ནང་དེར་དུས་ཀྱི་གཞུང་ལམ་དང་བདེ་
འཛིན་ཀྱི་མ་ལག་འབྲུང་འགོ་བཙུགས་ཡོད་པ་དོན་དངོས་ཡིན་ལྟར། དེ་ཚོ་དུས་ད་ལྟའང་རྒྱ་ནག་
གི་ས་ཁམས་གཞན་དང་བཟུང་ན་གསར་སྦྲེལ་ལག་པོ་བྱུང་མེད། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མོད་
རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་གི་ས་གནས་ཁག་མན་ཚོན་མཐུན་སྤོང་བྱེད་པའི་རིམ་པ་གཉིས་པའི་གཞུང་
ལམ་[36]དེ་ཚོ་སྤང་མེད་ཏུ་བསྐྱར་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ཚབ་ཏུ་ལྷན་དེའི་མག་རིང་གི་གཞུང་ལམ་
ཐ་བ་གལ་ཆེར་བཞེས་ནས་གསར་སྦྲེལ་བྱས་ཡོད། དོན་དངོས་ཚོགས་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་ཚོང་
གསེབ་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་སྤུལ་འདེད་གཏོང་བར་རིམ་པ་གཉིས་པའི་གཞུང་ལམ་དེ་ཚོ་དེ་ལས་གལ་
ཆེ་བ་ཡིན་ལྟར། དེ་ཚོ་ལྷན་དེར་སྤུལ་ལུང་གསར་སྦྲེལ་ལག་པོ་མ་བུས་པར་བསྐྱར་བཞག་ཡོད།
(མོད་མོ་ནས་ལྷ་ས་ལ་རྩི་མོ་འཕོར་རྒྱལ་ལམ་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རིམ་པ་གཉིས་པའི་

[36] ལྷན་མཚན། དེ་ཚོ་རྒྱ་དུ་ secondary roads དང་། རྒྱ་སྐད་དུ་ 二級公路

ཡར་ལྗེས་གཏོང་ཐབས་བྱས་པའི་བཞུགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་དེ་དག་ཚོས་ཚོས་རའི་ནང་སྐྱེས་སྐྱུང་པའི་ཚོས་
ཚོས་རྒྱུས་བྱུང་སྐོང་པའི་རྒྱུས་པ་དེར་འགྲུབ་པ་གཏོང་ཐབས་མེད་པར་བྱུང་པའི་རྒྱུས་པ་དེ།

གཤམ་གསལ་ཞི་ཞིང་ལས་སྐོར་གྱི་གནད་དོན་གཉིས་ཐོག་སྐྱེས་པའི་དབྱུང་གནས་འཕར་པ་ཡིན།

༡ ཇི་གཞི་བརྒྱ་པའི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་བར་མའི་ནང་མོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ས་
ཚིན་ཏུ་ཅང་ཅུང་ཅུང་ཞིག་མ་གཏོགས་ཚོ་ཞིང་དུ་མེད་སྐྱོད་གཏོང་བྱུང་བ་མིན་
པ་དང་། དེ་ཚོའང་ས་བབ་མཚོ་བ་དང་གནས་གཤིས་ཀྱིས་ཚུན་པས་མོ་ནས་
ཚེད་མེད་སྐྱོད་གཏོང་བར་དཀའ་ངལ་ཡོད་ཅེས་ནན་བཤད་བྱས་འདུག།

དེ་ལྟར་ཡིན། ལྷ་མཚན་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་འཕྲོག་པ་འཕྲོག་བྱུང་དང་། ས་མ་འཕྲོག་གང་ལྟར་ཡང་
མོད་ཀྱི་མཚོ་སྐང་ཚོན་པས་ཆེ་བར་འཕྲོག་ལས་ཞི་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ལས་རིགས་གཙོ་མོད་ཆགས་
ཡོད། དེར་བརྟེན། མོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ཚིན་བཟོ་མས་ས་ཚིན་གྱི་བརྒྱ་ཚ་ ༠.༢༩ ལ་གཏོགས་ཚོ་
ཞིང་དུ་མེད་སྐྱོད་གཏོང་བྱུང་བ་མིན་གྱིང་། མོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ཚིན་བཟོ་མས་ས་ཚིན་གྱི་བརྒྱ་
ཚ་ ༩༠ བཞག་པ་བརྒྱ་སར་མེད་སྐྱོད་གཏོང་གི་ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་མོད་པས་ལྷན་རུ་སྐྱེས་པའི་མཚོ་
རིང་སྐོ་ལྷགས་སེམས་ཅན་འཚོ་བོས་པའི་ས་བབ་མཚོ་བ་རྒྱ་ས་དང་། ཡུལ་རྒྱ་སའི་རྒྱུ་པར་མེད་
སྐྱོད་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། ལྷ་སའི་ཐོག་ལྷགས་ཐོག་འཚོས་པར་བརྟེན་མོད་མཚོ་སྐང་གི་སྐྱོད་བྱུང་ཅེན་
འཕྲེལ་ཏུ་ཅང་དོ་སྐྱེས་པའི་བྱུང་ཡོད།

དེར་བརྟེན། ལྷ་མཚན་གཞུང་གིས་མོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་མོ་ཞིང་དུ་སྐྱོད་བྱུང་བའི་ས་ཚིན་
ཚེན་པོ་མེད་པ་གཙོ་བོར་སྐྱོད་པ་དེ་སྐོག་པ་པོར་མགོ་སྐོར་གཏོང་ཅེད་ཡིན་པ་དང་། དེས་ལྷ་མཚན་
གཞུང་གི་སྐྱོད་བྱུང་ནང་འཕྲོག་ལས་ལ་ལས་རིགས་གཞན་དང་མཉམ་པའི་འཕྲོད་ཐོབ་ཀྱི་མེད་
པ་བརྟེན་ཡོད། ལས་རིགས་འཕྲོགས་རིས་བྱེད་པའི་རྒྱ་ཚུལ་དེ་གཞིར་བཞག་ནས་ལྷ་མཚན་གཞུང་
གིས་མོད་པའི་འཕྲོག་པ་གནས་སྤོ་བ་དང་། ལྷ་སར་ལྷགས་ར་སྐོར་ལ། ད་དུང་འཕྲོག་ར་ཚོར་ལས་
ཀྱི་རོ་བོར་རྒྱུར་ཐབས་བྱེད་པའི་སྐྱོད་བྱུང་ལས་བརྒྱུད་བྱས་ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་སྐྱོད་བྱུང་དེ་
ཚོར་སྐྱོད་དོན་ཚིང་ཕྱོག་དང་དཔལ་འཕྲོད་ཐོག་ནས་ཁྱེད་སྐྱོད་ལྱང་གང་ཡང་མེད། དཔེར་ན། མོད་
པའི་ས་ཁུལ་གྱི་འཕྲོག་པ་མེད་སྐྱོད་གཏོང་བྱུང་ས་སྐོར་ལ་ཚེད་ལས་ཤེས་ལུ་ལྷན་པའི་མཁམས་པ་
མང་པོས་འཕྲོག་པ་གཞིས་ཆགས་འདུག་པ་དང་། ལྷ་སར་ལྷགས་ར་སྐོར་པའི་སྐྱོད་བྱུང་ཐོག་སྐོ་
ལྷགས་སེམས་ཅན་རྒྱ་ས་གཅིག་ནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་རེས་པོས་ཀྱིས་འཚོ་བ་བརྒྱུག་པར། ས་ཚིན་

ཀྱི་ཐོག་ཅིག་ཐོག་དབྱུང་དབྱུང་སྐོན་དབྱིད་མེད་པར་གཏོན་འཇགས་སུ་སེམས་ཅན་འཚོ་དགོས་
ཆགས་ཀྱི་ཡོད། དེས་རྒྱ་སའི་ས་བརྒྱུད་ལ་ཉམས་ལྷན་ཏུ་ཅང་ཚེན་པོ་གཏོང་གི་ཡོད། དེ་རྒྱར་རྒྱ་
སའི་ས་བརྒྱུད་ཉམས་ཆག་བྱིན་པ་དེ་མི་འཕོར་མང་དུ་སོང་ནས་ས་བརྒྱུད་ཉམས་ཆག་ཏུ་བྱུང་བ་
ལས་རྒྱལ་པ་མེད་ཅེས་ནན་བཤད་བྱས་ཡོད། སྐྱོད་བྱུང་དེ་ཚོའི་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ཁེ་བཞག་ཡང་དེ་
དང་འདྲ་བར་ཁ་གསལ་པོ་གང་ཡང་མེད། ཀིན་ལུ་ཐ་ ལཱ་ལོར་(Kenneth Bauer 2006)ཀྱིས་
འཕྲོག་པ་གཞིས་ཆགས་འདུག་པའི་སྐྱོད་བྱུང་གྱི་དམིགས་ལུ་པ་གཙོ་བོ་དེ་ལྷ་མཚན་གཞུང་གིས་
གང་སར་གནས་སྐོ་བྱེད་མཁུ་མི་མང་པ་ཡིད་ཆེས་མེད་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་ཐོག་སྐྱེད་སྐྱེད་འཕྲོད་
འཕྲོད་ཡོད་པར་བརྟེན་ནས་མེད་ཅེས་དེས་འཕྲོད་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་ལྷ་མཚན་དབྱུང་ལྷན་ཁུངས་ཀྱི་ཚོ་བོ་ཞིག་གིས་བྱུང་བ་དང་། ཚུན་མཚན་དེ་གཙོ་
མོ་མོད་མཚོ་སྐང་གི་ས་བརྒྱུད་ཉམས་ལྷན་ཏུ་སོང་བ་ལས་བྱུང་ཡོད་པའི་དེས་ཤེས་ཅེད་པར་བརྟེན་
ལྷ་མཚན་གཞུང་གི་བསམ་ཚུལ་ལ་འགྲུབ་པ་མོང་བ་མེད། དུས་དེ་ནས་བརྒྱུད་ལྷན་གཞུང་གིས་
གང་སྐྱེད་ཅི་སྐྱེད་ཀྱིས་འཕྲོག་པ་(རྒྱ་ས་)མེད་སྐྱོད་ཅུང་ཅུང་བྱུང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་མཚོ་སྐོན་གྱི་
སྐོ་ལྷ་མཚོ་(ལུ་ལུ་ལྷན་མཚོ་ལོག་ནང་གི་"གཙོ་བོ་གསུམ་འཕྲུང་ཁྱེད་སྐྱེད་ལྷན་[38]"ལྷ་ལྷ་མོད་རང་
སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ཚོ་བོ་ལྷ་ས་མེད་སྐྱོད་གཏོང་ཅེད་ཅུང་དུ་བྱུང་ཡོད། ལྷ་མཚན་གཞུང་གི་སྐྱོད་
བྱུང་ལ་འགྲུབ་པ་མོང་བ་དེའི་ཁྱེད་མོ་སྐོར་ཡང་འཕྲོག་པ་ཚོའི་ཐོག་པའི་ཐོག་ཏུ་བྱུང་བ་མེད། གང་
ཡིན་ཞེ་ན། འཕྲོག་པས་མེད་སྐྱོད་གཏོང་ཚོག་པའི་རྒྱ་ས་ལ་ལྷ་མཚན་གཞུང་གིས་ཚེད་ལག་ག་བརྟེན་
པར་བརྟེན་འཕྲོག་པའི་འཚོ་བཞགས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམ་པའི་སྐོ་ལྷགས་མང་ཅུང་སུ་མཚུང་
གསོ་ཉར་བྱེད་པར་དཀའ་ངལ་ཆགས་ཡོད། འཕྲོག་པའི་ས་ཁུལ་ལས་ཆེ་བ་ས་ཆ་ལྷག་ཤིག་ཏུ་ཡོད་
པར་བརྟེན་ཁོ་ཚོར་འཕྲོག་ལས་ལས་གཞན་པའི་འཚོ་ཐབས་ཏུ་ལམ་མེད། དཀའ་བཞན་དེ་སེམས་
ཚེད་ལྷ་མཚན་གཞུང་གིས་འཕྲོག་པ་མོང་བའི་ཁུལ་དུ་གནས་སྐོ་བྱེད་པར་སྐྱེས་པའི་འདེབས་བྱས་པ་ལམ།
ཡང་ན་ཁོ་ཚོ་བཅོན་གྱིས་གནས་སྐོ་བྱེད་བརྒྱུག་ཡོད།

སྐྱོད་བྱུང་དེ་ཚོའང་རིས་པ་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཚོར་འཕྲེལ་ཅན་ཡིན། དེ་ཡང་དང་མོ་ཚན་
རིག་དང་མཚུན་པའི་ཞིབ་འཇུག་མང་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱ་ས་མེད་སྐྱོད་གཏོང་ཅེད་མང་མ་འགས་པ་
དང་། ལུང་ཡང་མ་འགས་པར་མེད་སྐྱོད་སྐོན་པོ་ཞིག་བྱུང་པ་ཡིན་ན་དེ་ཅི་གིང་གི་རིགས་མང་
ཅུང་དང་། དེ་ཚོའི་འཕྲེལ་ཚད་ལོས་ཤིང་འཚམ་པ་ཡོད་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ཤེས་ཡག་ཤོས་ཡིན་
ཅེས་གསལ་སྐོན་བྱས་ཡོད། མོད་ཀྱི་འཕྲོག་པའི་རྒྱ་ས་མེད་སྐྱོད་གཏོང་བྱུང་ས་ཀྱིས་ཏུག་ཏུ་རྒྱ་
ས་མེད་སྐྱོད་གཏོང་ཅེད་མང་མ་འགས་པ་དང་། ལུང་ཡང་མ་འགས་པར་སྐོན་པོ་ཞིག་ཡོད་གི་

[38] ལྷ་མཚན། དབྱིན་ཇི་འི་ནང་ Three Rivers Source Area དང་། ལྷ་མཚན་དུ་ 三江源地区

ཀྱིས་མོད་ནང་མ་འཛོག་ཤེད་འདོད་ཡོད་པའི་རྣམ་འགྲུར་བརྟན་ཡོད། རྩ་མོ་
 ༡༩༤༦ ལོའི་མོ་མཚུག་མཚམས་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་སྲོང་ས་ལུང་པ་དང་ས་ཁུལ་
 ཁག་གཅིག་དང་མཉམ་དུ་མོད་ནང་མ་འཛོག་ཤེད་འདོད་ཀྱི་གན་ཡིག་ཚོག་
 མིང་རྣམས་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ལས་གཞི་གསུམ་ལ་གཞུང་འབྲེལ་
 མོག་ནས་ཐག་གཅོད་བྱས་མིན་ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་མོད་ནང་མ་འཛོག་ཤེད་
 མཁན་ལ་བཟུ་བྱས་ཆལ་ཡང་གཏོང་བའོ། ཡང་ན་དཔུ་བྱས་ཅ་ཆལ་གཏོང་
 གི་ཡོད་ཅིང་། ད་དུང་རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་མོད་པས་མོད་ནང་མ་འཛོག་ཤེད་
 བར་དམིགས་བསལ་གཞིགས་སྤོང་བྱེད་རྒྱ་ལེད།

༡༠

མོད་ཀྱིས་རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་དང་མཉམ་ལས་བྱེད་ཐབས་
 རྩི་ལྷན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དམ།

མོད་ཀྱིས་རྣམ་པའི་བཟུང་ཁུངས་དང་། བན་འཕྲིན། ལམ་ལས་འཛུགས་
 ལྷན། མ་འཛོག་རྒྱུད་པའི་བཟོ་བྱ་བའལ་འཐག་བཟོ་བྱ་བའལ་བཅའ་ལས་སྒོ་ནི་
 མོགས་ལས་རིགས་ཉི་ཤུ་ལྷན་ལ་རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་འདོད་པའི་རེ་སྐུག་བྱེད་
 ཀྱི་ཡོད། རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་མཁན་མོད་ནང་ཚོང་དོན་ལྷ་སྐོར་ལ་ཡོང་
 བར་དགའ་བསྟུ་བྱ་གི་ཡོད། མོད་ལ་མ་འཛོག་ཤེད་པའི་ཁྱོས་མཚུན་ནང་མ་ཅ་
 འཕྲེས་མའམ། ཡང་ན་རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་མ་ཅ་གཅིག་ལྷན་པའི་ཁེ་ལས་དང་། ད་
 དུང་མཉམ་འབྲེལ་མོག་དོད་པ་བྱེད་བའམ། ཡང་ན་སྤྱི་ན་གསལ་ཉོ་འཛོང་བྱེད་
 པའི་ཁེ་ལས་ཀྱང་རྒྱུད་ཡོད། མོད་ལ་མ་འཛོག་གི་ཁྱོས་མཚུན་བཞག་པ་ཡིན་ན་
 མོད་ཅམ་མ་ཟད། རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་མཁན་པའང་ཁེ་མན་ཡོད་གི་རེད།

༡༡

རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་ནང་མ་འཛོག་ཤེད་ལྷན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་དམ།

རྩ་མོ་ ༡༩༤༦ ལོར་མོད་པའི་དཔལ་འཕྲོད་རྩི་ལྷན་ཞིབ་ཚོགས་རྒྱུང་ཞིག་གང་
 ཀང་ཚོང་ཀོང་དུ་མོང་བ་དང་། ལས་གཞི་མང་དག་ཅིག་ཚོག་མཉམ་ལས་བྱེད་
 འདོད་ཀྱི་ཡིག་ཆར་མིང་རྣམས་བཀོད་པ་རེད། "རྩི་ཡོངས་ཀྱི་ཅ་འཛིན་གང་
 རེད་དམ་ཞེ་ན། མོད་ནང་མ་འཛོག་གི་གོ་སྐབས་མང་དུ་གཏོང་རྒྱ་དང་། རྩ་
 མོ་ལྷན་སྦྲོད་མཁན་ལ་གཞིགས་སྤོང་ལྷ་སྐོར་བྱེད་རྒྱ། མོད་ནང་ཡན་
 བག་ལས་ཁུངས་གསར་འཛུགས་བྱེད་པར་དགའ་བསྟུ་བྱ་རྒྱ་བཅས་རེད། མོད་
 ལྷན་སྦྲོད་ཤེད་འདོད་ཡོད་པའི་རྩ་མོ་ལྷན་སྦྲོད་ཁེ་ལས་རྩི་ལྷན་སྦྲོད་བཅས་
 སྤོང་རྒྱ་ནག་གི་ཡན་ལག་ལས་ཁུངས་མམ། ཡང་ན་ཐབས་ལམ་གཞན་བརྒྱུད་
 དེ་མོད་རང་སྤོང་སྤོང་མེད་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་དགོ་ལ།"

[རྩི་མོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་བར་མའི་ནང་གསལ་པའི་གོང་གི་རྩི་བ་དང་མཚུངས་
 པའི་རྩི་བའི། རྩི་གཞི་ལང་ ༤༥ (ལས་རིགས་གང་དང་གང་ལ་རྩི་ལྷན་སྦྲོད་
 ཅ་འཛོག་རྒྱུད་པའི་སྐོར་དང་། རྩི་གཞི་ལང་ ༤༦ (མ་འཛོག་འདོད་འགྲུགས་
 བྱེད་རྒྱུད་སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༤༧ (རྩི་ལྷན་སྦྲོད་རིགས་སྤོང་ལས་གཞི་
 སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༤༨ (རྩི་ལྷན་སྦྲོད་མ་འཛོག་བསྟུ་བྱེད་པའི་
 གཞིགས་སྤོང་མིང་བྱས་སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༤༩ (མ་གནས་གཞུང་གིས་རྩི་
 ལྷན་སྦྲོད་པའི་ཞལ་སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༥༠ (གང་དུ་གོས་འཛི་
 དགོས་པའི་སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༥༡ (སྤུན་ལྷན་ལྷན་སྦྲོད་དགོས་པའི་སྐོར་།)
 རྩི་གཞི་ལང་ ༥༢ དང་། ༥༣ (གཉིས་ཀ་དགོས་པའི་རྩི་ཡིག་ཆའི་སྐོར་ལ་
 རེད་བཅས་རེད། རྩི་མོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་བར་མའི་ནང་དུང་རྩི་སྤྱོད་སྐོར་
 སྐོར་ལ་རྩི་བ་ལྷན་ཆགས་ཤིག་འདུག་སྟེ། རྩི་གཞི་ལང་ ༤༣ (སྤོང་བྱེད་མིང་
 ལུས་ལ་མོང་པའི་བཟུང་ཁུངས་སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༤༤ (རྩི་ཚོང་དང་ནང་
 འཕྲེན་སྐོར་།) རྩི་གཞི་ལང་ ༤༥ (ཉོ་ཚོང་གི་ལས་ཁུངས་དང་རྩི་ལྷན་སྦྲོད་ཉོ་
 ཚོང་ཆད་འཛིན་པའི་སྐོར་)བཅས་རེད།]

མ་ཚུ་བཞག་པའི་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་སྡེ་ཚན་[48]དང་། ཉོང་གོང་། མའེ་མཚན། མད་ཀའི་བཅས་ནས་
 མ་ཚུ་བཞག་པའི་དཔལ་འཕྲོད་ཁེ་ལས་ཚང་མ་མཉམ་དུ་བསྐྱེད་པ་ཡིན་ནའང་། དེས་མོད་རང་སྤོང་
 སྤོངས་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠༩ ལོའི་ཁྱོད་བསྐྱེད་མཁུ་མ་འཛོག་གི་བརྒྱ་ཚ་ ༠.9 ལས་ཉུང་བ་མ་གཞིགས་
 ཟིན་མེད། སྤོངས་གཞན་ཞིག་ནས་མཉམ་དུ་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་མ་འཛོག་ཕྱིན་
 ཚད་མང་དུ་མོང་ནའང་། བདག་དབང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མོད་པའི་མ་འཛོག་གི་ལོང་ཁུངས་དེ་ཚོ་
 མ་འོངས་པའི་དུས་ལུན་དེས་ཅན་ཞིག་རིང་སྐྱ་མཉམ་དེ་ཁུལ་དེའི་དཔལ་འཕྲོད་ཕྱིན་སྡེ་ཚན་གས་
 ཚུན་མོ་ལོང་མིན་མཁུ་གཅོད་ཕྱིན་མཁུ་གྱི་རྒྱ་རྒྱུན་ལ་མཚར་གནས་རྒྱ་རྒྱུ་བཟང་། བཟང་འདྲ་གང་ལྟར་
 ཡང་། མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ཀྱི་དཔལ་འཕྲོད་སྤོང་སྤོང་གས་ཡག་ཉེས་འི་ལོང་ལོངས་རྒྱ་གས་ལེ་ཅིང་
 མིན་གཞུང་གི་ལག་དྲུ་ཡོད།

19

མོད་ཀྱི་ལུལ་སྐྱོར་ཚོན་ཁུངས་གང་ཡང་ཡོད་དམ། ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་
 མོད་ནང་འབྲུལ་བཞུད་འི་ལྟར་ཕྱིན་ཕྱིན་ཡོད་དམ།

[ཕྱི་ལོ་ ༡༠༠9 ལོའི་མཚན་མའི་ཏི་གཞི་ཨང་ ༡༤-19]

“འཛམ་གླིང་གི་ཡང་ཚོགས་”ཏུ་གྲགས་པའི་མོད་ཀྱི་རང་སྤོང་མ་ཚུན་ཕྱིན་ཞན་མོ་
 ཡོད་ནའང་། ལུལ་སྐྱོར་ཚོན་ཁུངས་ལུན་སྐྱེད་ཚོགས་མོ་ཡོད། མོད་ནང་གོང་ས་
 རི་དང་། མཚོ་དང་མཚེ་ལྗོད། ཉིང་ནགས། ཕྱིན་འབྲུར་རྒྱ་མིག་དང་རྒྱ་ཚན་
 བརྒྱ་ཐོག་མང་མོ་ཡོད་ཅིང་། མོད་ཀྱི་རང་སྤོང་ལུལ་སྐྱོངས་སྐྱ་མང་ལུན་སྐྱེས་
 ཚོགས་མོ་རེད། མོད་དུ་འཛམ་གླིང་གི་རི་མོ་མཚོ་མོས་རྩོམ་སྤྲང་མ་ཡོད་ཅིང་།
 མོད་ནང་རི་དུགས་མེས་མ་ཅན་མང་མོ་འཚོ་སྤོང་ཕྱིན་ཕྱིན་ཡོད།

མོད་ནང་ད་དུང་དགོན་པ་སྐྱ་ཁང་དང་། གནའ་མོའི་ཁང་བཞོད། བརྒྱན་
 ཉམས་ལུན་པའི་མོ་གྲང་། བཅན་མོའི་དུར་ས་སོགས་མོ་རྒྱས་ཀྱི་གནའ་བུལ་

[48] ལྷན་མཚན། economic units རོན་ལ་དཔལ་འཕྲོད་ཀྱི་ལས་རིགས་གཉེན་མཁུ་ཁེ་ལས་མཚ། ལས་
 ཁུངས་ལ་སྤོང་གོས།

མང་མོ་ཡོད། ཁུལ་དེར་རབ་རྒྱ་ལུག་པའི་རིག་གནས་དང་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་པ་
 ལྷན་པ་ལ་གནས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་རིས་དང་། འཛེམ་བཞོས་སྐྱ་བཞུན། ལྷ་མོ། ལྷ་
 གར། རོལ་དབྱེད་སྐྱེད་སྐྱེད་ལུག་ཚོམ། དམར་ས་མོང་གཞན་ལུག་དུ། རོ་
 མཚར་ཚེ་བའི་མོད་པའི་སྤོང་སྤོང་རིག་གཞུང་བཅས་ནང་རོ་མོ་དཔེར་མེད་དུ་
 འཛེམ་ཡོད། མོད་པ་གནས་གཉེན་རྒྱ་དང་ཞབས་ཤོ་ལུག་རྒྱུར་དགའ་མོ་ཡོད།
 ཁོ་ཚོ་ད་དུང་མེས་ཚུ་འཛོལ་མོ་དང་ལུ་ཚེན་མོ་ཡོད་པས་ཁོ་ཚོས་ལུལ་
 སྐྱོར་སྤོང་སྤོང་མཚན་ལུ་དགའ་སྤོང་བཅས་དགའ་བསྐྱེད་ཀྱི་ལེ་རེད།

མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་སྤྲང་གོའི་ལུལ་སྐྱོར་ཞབས་ཀྱི་མོད་སྤོངས་
 ཡན་ལག་ལྷ་ལུལ་སྐྱོར་གྱི་ལས་ཁུངས་ཁ་གསལ་གྱི་གསལ་བཟང་འཛེམ་སྐྱེས་
 ཡོད། དེར་ད་དུང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ལུལ་སྐྱོར་སྤོང་སྤོང་མཚན་ལུ་དཔེ་གས་པའི་
 མཚོན་ཁང་དང་། རྒྱ་ཁང་ཡང་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཚོའི་“ཞབས་ཀྱི་རི་སྐྱེས་ཚད་ཉེ་བའི་
 མོའི་ནང་ལུ་རྒྱས་ཚེན་མོ་ཕྱིན་ཡོད།”

“མོད་ནང་ལུལ་སྐྱོར་ལ་མེ་བས་འདོད་ཡོད་པ་ཚོས་སྤྲང་གོའི་ལུལ་སྐྱོར་
 ཞབས་ཀྱི་དང་། མོད་དུ་མིང་སྐྱེས་པའི་ལས་ཁུངས་གཞན་གང་དུང་མ་འཛོལ་
 གཞུག་ཕྱིན་དགོས།”

ཁེ་ལི་ལ་ ལྷ་མོ་ལེ་རི་ལེ།

(Katia Buffetrille)

མོད་ཀྱི་ལུལ་སྐྱོར་ཚོན་ཁུངས་སྐྱོར་ཏི་བཞགས་ནང་སྤོང་ཟིན་པ་དང་། གསལ་འབྲུར་བརྒྱུད་ལས་
 རང་བཟང་ཡང་ཡང་སྤོང་སྤོང་ཕྱིན་ཕྱིན་ཡོད་པས་དེའི་སྐྱོར་ལ་འདིར་དེ་ཚོས་རྒྱས་པ་གཞན་ཕྱིན་རྒྱ་
 མིན། དེ་ལས་གངས་རིའི་སྤོངས་དེར་ལུལ་སྐྱོར་སྤོང་སྤོང་ཕྱི་ལས་རིགས་འི་ལྟར་དུ་འཛོལ་སྤྲང་
 བའི་སྐྱོར་ལ་རྒྱུར་ཅམ་གསལ་བཟང་བུས་ཚེ་དགོས་པ་ཚེ་ཡོད།

རྒྱ་ནག་ནང་ལུལ་སྐྱོར་སྤོང་སྤོང་ཕྱི་ལས་རིགས་ཀྱི་ལོ་ 1995 ལོར་འགོ་རྒྱགས་པ་དང་། མོད་
 རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་ཁུལ་དེའི་དཔལ་འཕྲོད་གནས་སྤངས་ལོང་མཚོར་གཉེན་ཚེད་ཕྱི་ལོ་ 1990 ལུ་
 གངས་ཀྱི་འགོ་སྤོང་དུ་ལུལ་སྐྱོར་སྤོང་སྤོང་ལས་རིགས་ཀྱི་སྐོ་མོ་ཕྱི་བ་རེད། ཕྱི་ལོ་ 1994 ལོ་ནས་
 འབྲུང་མོད་རང་སྤོང་སྤོངས་ནང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ལུལ་སྐྱོར་སྤོང་སྤོང་ལས་རིགས་ཁ་རྒྱགས་གཉིས་སྐྱེ་

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་པར་མའི་དེ་འབྲེལ་གྱི་དྲི་གཞི་ཨང་ ༡༩ པའི་ནང་གྱི་
མོ་ ༡༩༢༩ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ མོ་པར་མོང་གསེབ་དང་། མོང་མེར་ཁུལ་
གྱི་ཡོང་འབབ་མཚོན་པའི་སྒོར་ལ་ཉ་ཅང་ནན་བཤད་བྱས་འདུག།

ཨེ་ཀ་ཏི་རུ་ཕི་ཤུ་

(Andrew M. Fischer)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དྲིས་ལན་ནང་གསལ་བའི་སྤྱི་ཚང་གི་ཡོང་འབབ་སྒོར་གྱི་བརྗོལ་སྤྲོད་ཅིས་མང་
མོ་དེ་ཚོ་ཡུལ་མང་འཕར་ཚའི་འུགས་སྤྱོད་དང་སྒོམས་སྤྱི་གུ་མ་ལུས་པའི་དུལ་འབབ་ཀྱི་གྲངས་
འཕོར་ཅིང་འདྲ། ཡོང་འབབ་ཀྱི་ཚོ་སྐབ་རྒྱ་ནག་པོ་མ་ཤེས་ཚོགས་ཡོང་པར་ཡོང་འབབ་ཀྱི་དུལ་
འཕོར་ནས་ཡུལ་མང་འཕར་ཚའི་འུགས་སྤྱོད་གཅོག་འཕྱི་བྱེད་དགོས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་ནས་ཕྱི་
ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་བར་མོང་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་ཚོགས་པོང་འཕར་ཚ་བརྒྱ་ཚ་ ༡༥༠ མ་ཟེན་ཅིང་ལ་འཕར་
ནས་རྒྱ་ནག་མི་དཔངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ནས་མཚོ་ཤོས་ཚགས་ཡོང། (དེས་གང་སྒོར་གྱི་
ཡོང་དམ་ཞེ་ན། ཚོང་ཚོགས་ཀྱི་རིན་པོང་ཚ་སྒོམས་སུ་ལྷུ་བ་ ༩༥ འཕར་ཡོང་བ་སྒོར་གྱི་ཡོང།) མོང་
རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་ཚོགས་པོང་གི་བསྐྱར་གྲངས་[1]དེ་ཚོ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་ནས་བརྒྱུད་མ་གཏོགས་
མི་མང་ལ་ཡོངས་བསྐྱབས་བྱས་མེད། མོན་གྲང་མཚོ་སྒོར་གྱི་ཉམས་སྤོང་གཞིར་བཞག་ནས་
ཅིས་རྒྱལ་ལ་ཡིན་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོ་(མཚོ་སྒོར་གྱི་ཚོགས་པོང་གི་བསྐྱར་གྲངས་ཡོངས་བསྐྱབས་
བྱས་པའི་ལོ་ཚོགས་)ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་བར་མོང་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་ཡུལ་མང་འཕར་ཚ་བརྒྱ་
ཚ་ ༢༠༠ མ་ཟེན་ཅིང་འཕར་ཡོང་དེས་འདྲ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཚོགས་པོང་གི་བསྐྱར་གྲངས་
གཞིར་བཞག་ནས་ཅིས་རྒྱལ་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་བར་མོང་རང་སྤྱོད་
སྤོངས་ཀྱི་ཡུལ་མང་འཕར་ཚ་བརྒྱ་ཚ་ ༩༠༠ ཡན་ལ་འཕར་ཡོང། (དེས་གང་སྒོར་གྱི་ཡོང་དམ་ཞེ་
ན། མོང་བཏང་གི་འཚོ་བའི་འཕྲོ་སོང་ལྷུ་བ་བཞི་ལྷན་འཕར་ཡོང་བ་སྒོར་གྱི་ཡོང། འདྲིས་བཞོད་པའི་
གྲངས་གཞི་ཚང་མ་ Fischer 2005: chap. 4 མ་གཟིགས།)

དེར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་དྲི་གཞི་ཨང་ ༡༩ ནས་དངས་པའི་དཔེ་མཚོན་ཞིག་བཞོད་
ཚོ། རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་འབྲེལ་གྲངས་གཞི་ལས་ཚོང་ཅིས་བྱས་པའི་ཚོགས་པོང་གི་ཡུལ་མང་འཕར་ཚ་
རྒྱལ་ལ་ཅིང་གཞིར་བཞག་ལ་ཡིན་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༢༩ ལོ་བཞོད་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་ཞིང་འཕྲོག་
མི་མང་གི་ཚ་སྒོམས་ཡོང་འབབ་ཤེ་གཅོང་རྒྱ་སྒོར་ ༩༠༠ ཡིན་པ་དང་། དེའི་དངོས་ཡོད་ཚོ་སྐབ་

[1] རྒྱུར་མཚན། price indices

རྒྱས་པ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོའི་རྒྱ་སྒོར་ ༡༠༠༠ ལྷན་དང་གཅིག་མཚུངས་འདྲ། དེ་ལྟར་མོང་། ཚོ་སྐབ་
རྒྱས་པའི་ཚོགས་པོང་ལྟེ་ལྷན་ལ་ཉེ་ལྷན་གཉིས་དེ་ཚོའི་རིང་རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་མོག་ནས་ཞིང་
འཕྲོག་མི་མང་གི་ཚ་སྒོམས་ཡོང་འབབ་ཤེ་གཅོང་རྒྱ་སྒོར་ ༡༠༠༠ ཅིང་ནས་རྒྱ་སྒོར་ ༡༩༩༠ འཕྲུ་
ཡང་ན་མོ་རེར་ཚ་སྒོམས་བརྒྱ་ཚ་ ༡ བཞག་ཅིང་ལས་འཕར་སྒོར་བྱུང་མེད། དེ་ཉུང་མང་དགོས་
པའི་འཕར་སྒོར་ཞིག་གཞན་ནས་མ་འདྲ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་རྒྱུ་ཡོའི་པར་གསེབ་མོང་རང་སྤྱོད་
སྤོངས་ཀྱི་ཚོང་གསེབ་ཁུལ་དུ་ལྷ་སྒོར་ལ་སྤྱོད་སྐབས་ཁུལ་དེའི་དུལ་མིང་པོངས་པའི་རྒྱས་པར་
མོང་ཉ་ལས་པ་འདྲ།

དེས་མ་ཚད། རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་འབྲེལ་གྲངས་གཞི་ལྟར་ན། ཡོང་འབབ་ཀྱི་ཚོ་སྐབ་རྒྱས་པར་
རྒྱང་ཅིང་འཕར་སྒོར་བྱུང་བ་དེ་ཚོ་ཚང་མ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ གྲུ་གྲངས་ནང་བྱུང་ཡོད་པ་ལས། ཕྱི་ལོ་
༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་འཕར་སྒོར་གང་ཡང་བྱུང་མེད། དོན་དངོས་ཚོགས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་
དུས་ཡུན་རྒྱུ་ལོ་མོང་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ནང་མོང་གསེབ་ཁུལ་གྱི་ཚ་སྒོམས་ཡོང་འབབ་ལ་འཕར་
སྒོར་བྱུང་ཚད་ལས་ཡུལ་མང་ལ་འཕར་ཚ་བྱུང་ཚད་མཚོ་བ་ཡིན་པས། གལ་ཏེ་ཡུལ་མང་འཕར་ཚ་
ཅིས་ཞིངས་སུ་བརྒྱལ་བ་ཡིན་ན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ནང་མོང་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་མོང་གསེབ་
ཁུལ་གྱི་ཚ་སྒོམས་ཡོང་འབབ་ལ་འཕར་སྒོར་མེད་པར་རང་སོར་གནས་ཡོད་པའམ། ཐ་ན་རྒྱང་དུ་
ཕྱིན་ཡོད། རྒྱ་སྤོར་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོའི་མོང་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་མོང་གསེབ་ཁུལ་
ཀྱི་ཚ་སྒོམས་ཡོང་འབབ་ཀྱི་ཚོ་སྐབ་རྒྱས་པ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོའི་ཚོ་སྐབ་རྒྱས་པ་ལས་དམའ་བ་འདྲ།
ཚོགས་ཀའམ་ཞིག་ནས་རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་འབྲེལ་གྲངས་གཞི་གཞིར་བཞག་ནས་བཤད་ན། རྒྱ་ནག་
མི་དཔངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཞིང་ཚེན་གཞན་ལུང་དང་མི་འབྲུ་བར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠
ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་ཡུན་དེ་མོང་གསེབ་ཁུལ་གྱི་མོང་པར་དམིགས་བསལ་བྱིམས་ཚད་མོག་པ་ཇི་
འདྲའི་དཀའ་སྤྲུལ་ཆེ་བའི་མི་ལོ་བརྒྱའི་དུས་ཡུན་ཞིག་ཚགས་ཡོང།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་པར་མའི་དྲིས་ལན་ནང་དུང་དེང་གི་ཚར་མོང་དེགས་ཡུལ་མི་པོལ་
ཆེ་བར་འཚོ་གོས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་མེད་ཅེས་བཞོད་འདུག དེ་ཡང་ལེའུ་བརྒྱུད་པའི་ནང་དུལ་ཞིབ་
བྱས་ཟིན་པ་བཞིན། རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་འབྲེལ་གྲངས་གཞི་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དུལ་ལོངས་ཚད་
གཞི་གཞིར་བཞག་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོ་བཞོད་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་མོང་གསེབ་ཁུལ་གྱི་ཚོང་མེད་
དུལ་ལོངས་ཀྱི་བསྐྱར་ཚད་[2]བརྒྱ་ཚ་ ༩༥ ཅིང་ཟིན་ཡོད། དེས་གང་སྒོར་གྱི་ཡོང་དམ་ཞེ་ན།
མོང་རང་སྤྱོད་སྤོངས་ཀྱི་མོང་གསེབ་ཁུལ་གྱི་མོང་པོང་པའི་པའི་པའི་པའི་ནང་ནས་གཅིག་འདེམས། ཡང་ན་
མོང་གསེབ་ཁུལ་གྱི་མོང་པོང་པའི་གྲངས་ ༥༠༠༠༠༠ ཅིང་ལ་དངོས་སུ་ཟས་བརྒྱད་མ་འདྲང་པའི་ཉེན་

[2] རྒྱུར་མཚན། rate of absolute rural poverty

ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གསེབ་ཁྲལ་གྱི་དབུ་ལ་སྤྲུལ་ཏེ་བཀའ་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་གཞན་ཚོར་ཕའི་ཉམས་
 ཁྱེད་དང་མི་འདྲ་བར་མཚོགས་སྤྱད་དེ་ཆེད་འཕྲོ་གི་ཡོད། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོའི་མཚམས་ཁྱོད་ཁྱེད་
 ཁྲལ་གྱི་ཆ་སྲིམས་ཡོང་འབབ་ཁྱོད་གསེབ་ཁྲལ་གྱི་ཆ་སྲིམས་ཡོང་འབབ་ལས་ལྷན་ ༡༩ ལོས་མཚོ་
 བ་ཆགས་ཡོད། མོད་དང་ཁྱོད་ཁྱོད་ཀྱི་ཇི་ལེ་ལ་ཞིང་ཆེན་ཡོངས་ཀྱི་ཁྱོད་ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གསེབ་
 ཁྲལ་གྱི་ཆ་སྲིམས་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བསྐྱར་ཚད་མཚོ་ལོས་ལྷན་ནན་ཡིན་པ་དང་། ཞིང་ཆེན་དེའི་ཁྱོད་
 ཁྱེད་ཁྱེད་ཆེན་གཞན་ཚོར་ཕའི་བསྐྱར་ཚད་དེ་ ༩ ཡི་འོག་ལ་དེ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཁྱོད་
 ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གསེབ་ཁྲལ་གྱི་ཆ་སྲིམས་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བསྐྱར་ཚད་ ༡༩ དེ། རྒྱ་ནག་ཁྱོད་ཡོངས་
 ཀྱི་མཁས་པ་དང་མི་དུས་གཞན་འབེབས་སྤྱོད་མཁས་པ་དང་ཕོས་བསྐྱར་ཚད་དེ་ཉ་ཅང་མཚོ་ལོ་ཡིན་
 པ་དང་མེས་པ་ཁྲལ་སྤྱོད་དམོས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་དོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། མོད་དང་ཁྱོད་ཁྱོད་ནང་
 པ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཐིག་མོ་ལས་བཟུལ་བའི་ཁྱོད་ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གསེབ་ཁྲལ་གྱི་དབུ་ལ་སྤྲུལ་ཏེ་བཀའ་
 བའི་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོ་གྲངས་ཀྱི་དུས་དུམ་ནས་བསྐྱར་གསལ་དུ་ཐོན་པ་ཞིག་དེ། དེའི་སྲོལ་
 མོད་དང་ཁྱོད་ཁྱོད་ཀྱི་གནས་སྤངས་རྒྱ་ནག་གི་ལུ་བ་རྒྱུད་ཞིང་ཆེན་གཞན་སལ་ཆེ་བ་དང་ཉ་ལས་
 གཅིག་མཚུངས་དེ། རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་གཞན་སལ་ཆེ་བའི་ནང་ལོ་གཉིས་ལས། གསུམ་གྱི་དུས་
 ལྷན་སྐྱོད་ཚམ་ཇི་ས་དབུ་ལ་སྤྲུལ་ཏེ་བཀའ་དེ་རྒྱ་དུ་མོད་ཡོད་ཀྱང་། མོད་དང་ཁྱོད་ཁྱོད་ནང་གི་
 ལོ་ ༡༩༩༥ ལོའི་ཇི་ལེ་ལ་དབུ་ལ་སྤྲུལ་ཏེ་བཀའ་དེ་ཆེ་དུ་མོད་ཡོད།

མོད་དང་ཁྱོད་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱོད་ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གསེབ་ཁྲལ་གཉིས་ཀར་དབུ་ལ་མོད་ཀྱི་དགའ་
 དལ་ཡོད་པའི་གནས་སྤངས་འོག་ཁྱོད་ཀྱི་དེ་དུ་ལུ་ལོ་དེ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་
 ཆེ་ལོ་དེ་གཞུང་གི་གཞིགས་སྤོང་མ་ཐོབ་མཁན་ཚོ་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་ཁྱོད་ནས་བྱུང་དུ་
 ལུང་བ་དང་། མི་མང་ཁྱོད་འབྱོར་སྤྲུལ་བའོ་འབྱོར་སུ་ཆ་སྲིམས་པོ་གཞན་ནས་མ་བྱུང་བ་དེ་དེ།

༡༦

ལས་རིགས་གཅིག་ལ་མོད་བ་དང་རྒྱ་མིར་སྤྲོ་ཕོགས་གཅིག་མཚུངས་
 འཕོབ་ཀྱི་ཡོད་དམ།

“ཡོད། གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་དང་། ཞེ་ལས། སྤྱི་ག་འཇུགས་ཚང་མའི་ནང་ཁོ་
 ཚོར་ལས་རིགས་གཅིག་ལ་སྤྲོ་ཕོགས་གཅིག་མཚུངས་འཕོབ་ཀྱི་ཡོད།” ཅིས་
 བཞུ་ཆ་ཚང་ལུང་འཛིན་བྱས།

ཁེ་ལི་ལ་ ལྷ་ལེ་ལེ་རི་ལི།

(Katia Buffetrille)

མོད་བ་དང་རྒྱ་མིར་ལས་རིགས་གཅིག་ལ་སྤྲོ་ཕོགས་གཅིག་མཚུངས་འཕོབ་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་བཤད་ན་
 གཞི་ཆའི་ཆ་ནས་འགྲིག་གི་ཡོད་ཀྱང་། ཨི་པོ་ལེ་དེ་མོད་བ་དང་རྒྱ་མིས་ལས་ཀ་གཅིག་ལ་སྤྱོད་ཀྱི་
 ཡོད་དམ་ཞེས་པ་དེ་དེ། ཨི་པོ་ལེ་ལན་ནི་དགག་སྤྱོད།

དེ་ཡང་གོང་དུ་སྐྱོད་ཐིག་བ་བཞིན། མོད་ཀྱི་ཁྱོད་ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གསེབ་ཁྲལ་གྱི་ཡོང་འབབ་ཏེ་
 བཀའ་དེ་རྒྱ་ནག་ནང་ནས་ཆེ་ལོས་དེ། ཁྱོད་ཁྱེད་ཁྲལ་གྱི་མོད་རིགས་ལས་མི་ཚོ་སྤྱི་ཡོངས་སུ་ཕོས་
 ཚད་གང་ཡང་མི་དགོས་པའི་ལས་རིགས་ཕོག་ལས་ཀ་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། ལས་ཀ་ལས་ཆེ་བར་རྒྱ་སྤྱོད་
 ཡག་པོ་ཤིས་དགོས་པར་བརྟེན་མོད་བ་མང་ཆེ་བས་ལས་ཁུགས་ཀྱི་ཁྱོད་པའི་ནང་འགྲན་ཚོད་ལྱོད་
 བཤམ། ཡང་ན་རང་གི་འཚོ་བའི་རྒྱ་ཚད་གོང་མཚོར་གཏོང་བའི་ལོ་སྤྲུལ་ཚམ་ཡང་མེད་པར་བྱུང་
 ཡོད། དེའི་ཚོག་མོད་ནང་ལ་ཕོས་ཡོན་གྱི་རྒྱ་ཚད་ཞན་པོ་ཡོད་པ་དང་། སྤོབ་གསའི་རིན་གོང་རིམ་
 ལས་མཚོ་དུ་འབྱོར་བཞིན་ཡོད། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོའི་རྒྱ་བ་བརྒྱུད་པའི་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་
 རྒྱ་ཡིག་ཚགས་པར་མོད་ཟེར་ཅིན་དེའི་ཚགས་པར་[4]ནང་སྤྱོད་ཐོན་བཅུ་མས་མི་འཕོར་གྱི་བརྒྱ་
 ཆ་ ༡༩.༩༩ ཡིག་ཚོངས་ཡིན་པའི་གནས་སྤོབ་སྤྱོད་ཡོད། ལྷ་ས་ནི་དཔལ་འབྱོར་དང་སྤོབ་གསའི་
 ཕོག་ལ་གོང་འཕེལ་ཆེ་ལོས་སྤྱོད་པའི་ཁྱོད་ཁྱེད་དེ་ཡིན་པར་བརྟེན། ལྷ་སའི་ཡིག་ཚོངས་ཀྱི་གྲངས་

[4] ལྷུང་མཚན། Guangming Daily